

Весна Кипа Татјана Нововић Снежана Драгићевић

ИСТРАЖУЈЕМ

СВОЈУ

ОКОЛИНУ

Природа и друштво за први разред основне школе
ПРИРУЧНИК ЗА НАСТАВНИКЕ

Завод за уџбенике и наставна средства
ПОДГОРИЦА, 2012.

Весна Кипа др Татјана Нововић мр Снежана Драгићевић

ИСТРАЖУЈЕМ СВОЈУ ОКОЛИНУ

Природа и друштво за први разред основне школе
ПРИРУЧНИК ЗА НАСТАВНИКЕ

Издавач Завод за уџбенике и наставна средства – Подгорица

Главна и одговорна уредница Нађа Дурковић

Уредница Снежана Мартиновић

Рецензенти др Жељко Јаћимовић
мр Данка Петровић
Татјана Бурзан
Рада Мујовић
Ранка Божовић

Илустрације Озрен Миждало

Лектура Сања Марјановић

Коректура Биљана Ћулафић

Дизајн и техничка припрема Слађана Бајић

Технички уредник Рајко Радуловић

За издавача Небојша Драговић

Штампа Остојић – Подгорица

Тираж 500

ISBN 978-86-303-1460-5

САДРЖАЈ

УВОДНЕ ПРЕПОРУКЕ	5
О УЏБЕНИЧКОМ КОМПЛЕТУ ИСТРАЖУЈЕМ СВОЈУ ОКОЛИНУ	6
КЉУЧНИ ПОЈМОВИ ПРЕДМЕТА ПРИРОДА И ДРУШТВО, КАО ОСНОВА ЗА СТРУКТУРИРАЊЕ УЏБЕНИЧКОГ КОМПЛЕТА	8
АМБИЈЕНТ ЗА УЧЕЊЕ	10
ЈА И ДРУГИ	11
ТО САМ ЈА	12
НЕШТО О МЕНИ	13
ЈА, ТИ, МИ	14
ДРУЖИМО СЕ	15
МОЈА ШКОЛА	17
У УЧИОНИЦИ	19
У ШКОЛИ	20
ЖИВИ КУТАК	22
КАКО ТРЕБА	23
У ДВОРИШТУ	24
СЛАЖЕМО СТВАРИ	25
ЈЕСЕН	27
ОБЛАЦИ И ВЈЕТАР	28
ЗИМНИЦА	29
ЖИР И ОРАХ	30
ПРАВИМО ЗБИРКЕ	31
У САОБРАЋАЈУ	32
ПОГЛЕДАЈ ЛИЈЕВО, ПА ДЕСНО	33
РАСКРСНИЦА	34
СИГУРНО У САОБРАЋАЈУ	35
У АУТОБУСУ	36
МОЈА ПОРОДИЦА	38
РАЗЛИЧИТЕ ПОРОДИЦЕ	39
КОД КУЋЕ	40
КАКО ПОМАЖЕМ	41
ПРАВИЛА И ДОГОВОРИ	42
МОЈ ЉУБИМАЦ	43
РОЂЕНДАН	44
СЛАВИМО	45

СТИЖЕ ЗИМА	47
ХЛАДНО ЈЕ	47
ЗИМОВАЊЕ	48
НА СЕЛУ	49
ТРАГОВИ У СНИЈЕГУ	50
ЖИВИМ ЗДРАВО	52
МОЈЕ ТИЈЕЛО	53
РАСТЕМО	54
НЕДЈЕЉНИ РУЧАК	55
БРИНЕМ О ЗДРАВЉУ	56
ПОКРЕНИ СЕ	57
ПРОЉЕЋЕ ЈЕ ТУ	59
ДРВО СЕ МИЈЕЊА	60
КО ЈЕ ЧИЈИ?	61
САДИМ, СИЈЕМ	63
ГДЈЕ ЖИВЕ?	64
ШТА МОГУ ДА УРАДИМ	66
ОД ЧЕГА СУ СТВАРИ?	67
ПРАВИМО ЗДЈЕЛУ	68
ИГРАМО СЕ ВОДОМ	70
РАСПОРЕД ЧАСОВА	72
ОКОЛИНА И ЈА	73
МОЈА ОКОЛИНА	74
БРИНЕМ О ОКОЛИНИ	75
ОКОЛИНА СЕ МИЈЕЊА	76
СТИЖЕ ЉЕТО	77
У ХОТЕЛУ	78
ЉЕТЊИ РАСПУСТ	79
ПРИЈЕДЛОГ ГОДИШЊЕГ ПЛАНА	81
ЛИТЕРАТУРА	87

УВОДНЕ ПРЕПОРУКЕ

Учење као активно конструисања знања, умјесто подучавања и преношења одабраних садржаја, доминантни је елемент савремене школе.

У савременој концепцији школе промијењена је и функција уџбеника – умјесто трансмисијско-репродуктивне, наглашавамо његову развојно-формативну функцију. То значи да је фокус пажње помјерен са самог садржаја на начин презентовања уџбеничког штива (тзв. како-учење). Умјесто преношења знања, поента је на активном изграђивању трајних, функционалних, преносивих знања (конструктивистички приступ). У том контексту, при структурирању садржаја настојали смо да обезбиједимо услове за самосталне интерпретације и извлачење закључака, стицање истраживачких вјештина и критичко промишљање. Још једном наглашавамо да поента није у линеарном додавању нових знања, већ у креирању прилика за изграђивање знања – „како-знање“ и „зашто-знање“. Само таква знања постају дио усвојеног (интернализованог) корпуса знања.

Свјесни чињенице да од структуре уџбеника, тј. од начина компоновања цјелина, као и од путева подстицања самосталног мотивисаног промишљања и сазнавања, зависи процес учења и формирања знања, умјења и компетенција, настојали смо да направимо занимљив и пријемчив уџбенички комплет који ученике/це подстиче на самосталне акције, истраживање, откривање околине и сложених веза у њој.

Примарни циљ нам је био да уџбенички комплет буде обликован у складу са образовним приступом усмјереним на ученика. Сматрамо да је то најбољи начин да *уџбеник постане средство за организацију процеса учења и успјешнију педагошку комуникацију између дјецe и уџбеника, као и дјецe и наставника* (Ивић, И., Пешикан, А. и др., 2009).

Приликом структурирања уџбеничког материјала, имали смо у виду предзнања и развојне могућности дјецe овог узраста, како би на што потпунији начин подстицали њихову радозналост, промишљање и сазнавање кроз сталну размјену с вршњацима, одраслима, средином. Кад је ријеч о развојним могућностима дјецe, имали смо у виду неке кључне законитости когнитивног сазријевања – логику дјечијег мишљења, поимања, закључивања...

Логика дјечијег мишљења развија се хоризонтално, обухватајући све шири круг појава, и вертикално, што подразумемијева све већу логичност у разумијевању природних и друштвених законитости. Дијете свијет доживљава глобално, тешко прави границу између субјективног и објективног. Узрочно-посљедичне односе међу појавама тумачи психолошким мотивима, а не објективним физичким законитостима.

Дијете од шест година усваја и разумије појмове, нпр. горе, доље, испред, иза, велико, мало, тешко, лако... Кад су у питању временске релације, шестогодишњак

разликује дјелове дана, дане у недјељи, док мјесеце и доба године разликује и разумије нешто касније. Наравно, треба имати на уму индивидуалне варијације, које „помјерају“ развојно-узрасне сазнајне границе.

Дјеца на овом узрасту врше класификацију предмета према једном или два критеријума (некада и према три критеријума), утврђују односе компарацијом предмета по дужини, ширини, висини, дебљини, величини, врше операције серијације елемената и скупова – уређивање предмета према степену неког својства у растући или опадајући низ.

Кроз истраживачке (експлоративне) активности дијете опажа, уочава, провјерава, открива могућности за рјешавање проблема, мијења, стиче сазнања о значају сопственог дјеловања на промјене које настају у средини.

У области познавања природе и друштва посебно је отворен простор за примјену активних метода учења, експериментисања и истраживања, које дјеци омогућавају искуствено учење и сазнавање путем посматрања, испробавања, постављања и провјеравања претпоставки, доношење закључака, упознавања својстава предмета и појава посредством различитих медија.

О уџбеничком комплекту *Истражујем своју околину*

Уџбенички комплет *Истражујем своју околину* за први разред основне школе састоји се од Уџбеника и пратећег Приручника.

• Уџбеник

Конципиран је као радни уџбеник. Како смо претходно истакли, дјеца на узрасту од 5 до 6 година размишљају и доживљају свијет и околину глобално – цјеловито, па је и наш приступ прилагођен њиховим могућностима. С обзиром на то да дијете има глобалну слику свијета и не прави разлику између природних и друштвених садржаја, већ они за њега чине јединствену, свепрожимајућу стварност, и наш Уџбеник прати такав цјеловити доживљај свијета.

Интегрисано поимање околине било нам је полазиште за проблемско комбиновање циљева, односно садржаја у јединствена поглавља. У предстојећим развојним школским етапама, ова поглавља могу се спирално продубљивати, усложњавати и разрађивати, не само у оквиру овог предмета, већ и у оквиру различитих природних и друштвених наука. Дакле, поглавља смо обликовали као проблемске цјелине, састављене од двије или више тема повезаних заједничким елементима. Сматрамо да ћемо на овај начин подстаћи дјецу да уче на што природнији начин, слиједећи своју радозналост и кроз непосредно сазнавање околине, да успостављају логичне везе унутар и између различитих природних и друштвених појмова.

Садржај Уџбеника смјештен је у 11 поглавља, која су распоређена у складу са природом самог предмета и општим предметним програмским смјерницама, дјечијим развојним и искуственим могућностима и логичним слиједом и преплетом природних и друштвених дешавања, појава и процеса. Уџбеник смо обликовали тако да подстиче дјецу да самостално раде, размишљају, повезују, сарађују, истражују кроз игру; развијају свијест о важности међуљудских односа и развијају

интересовање за животну средину. Мноштво задатака и активности захтијевају активно учешће дјеце и примјену сазнајних поступака у свакодневним ситуацијама, у школи и окружењу.

У свакој теми су задаци који подстичу дјецу да освјешћују и нека постојећа знања, уводе нове појмове, разрађују их и систематизују. Овакав концепт подразумијева активно стицање знања. Кроз дидактички одмјерене кораке и активан приступ у рјешавању задатака, дјеца лако усвајају нове појмове смјештајући их у новоуспостављену структуру појмова.

• Приручник

Приручник садржи: уводно обраћање наставницима, ближа појашњења концепције сваког поглавља, приједлог годишњег плана, приједлог литературе за наставнике и списак литературе коришћене у изради уџбеничког комплета.

Приручник је, као и Уџбеник, структуриран у 11 поглавља и у потпуности га прати. Имали смо у виду и остале предметне области како бисмо остварили што потпунију везу између различитих тема и циљева, и чињеницу да корелације између сродних циљева из различитих предметних подручја доприносе обухватнијем и цјеловитијем поимању и сагледавању међузависности природних и друштвених садржаја. Приликом конципирања Приручника намјера нам је била да наставницима/цама (учитељи/це, васпитачи/це) помогнемо у планирању и реализацији програмских циљева на што функционалнији начин. У том смислу, дали смо смјернице за коришћење Уџбеника и предложили бројне активности које наставници могу примијенити у раду с дјецом. Но, у складу с властитом професионалном аутономијом, наставници могу бирати другачије активности за досезање Програмом пројектованих циљева, односно исхода.

Ради боље прегледности и систематичности смјерница у Приручнику, за свако поглавље дат је сљедећи слијед кључних објашњења. Свако поглавље садржи **уводни дио**, гдје је појашњен концепт поглавља уз образложење тематских циљева и садржаја. На почетку сваке теме наведени су операционализовани **циљеви** Програма, који ће се реализовати, као и **кључни појмови** у оквиру теме. Детаљнија разрада тема дата је кроз **предложене активности** и **рад са Уџбеником**. На крају сваке теме наведена су препоручена наставна **помагала**.

Предложене активности могу се реализовати у учионици, у дворишту или ван школског амбијента. Препорука је, да у складу с природом предмета, наставници уприличе учење у различитим ситуацијама и контекстима. Пожељно је да о различитим појавама и догађањима у природној и друштвеној средини ученици уче кроз непосредно искуство и интеракцију са окружењем. Путем одговарајућих активности, они уче да истражују, посматрају, експериментишу, мјере, упоређују, преиспитују своја сазнања, откривају и креирају властита рјешења.

При структурирању неких предложених активности истакли смо могуће начине стимулисања дјечијих сложенијих, таксономски виших мисаоних процеса (примјена, упоређивање, креирање, анализа, синтеза), како бисмо их подстакли да шире промишљају и рјешавају проблемске ситуације. Притом, имамо у виду природу предмета који је полазиште за изграђивање ширих, сложенијих знања из различитих природних и друштвених дисциплина. Наставници могу наћи или имати друге занимљиве идеје за реализовање постављених циљева или им могу послужити као инспирација за осмишљавање нових активности које им одговарају,

у складу с потребама дјеце и сопственим начином рада.

Будући да су теме разноврсне, блиске дјечијем искуству, могуће их је „зачинити“ занимљивим активностима, али их и повезивати, умрежавати са активностима у другим предметима. Успостављањем корелација с другим областима остварује се природна веза са свакодневним животом.

Кључни појмови предмета Природа и друштво, као основа за структурирање уџбеничког комплета

Предмет *Природа и друштво* специфичан је и врло комплексан, садржи претпоставке за природне и друштвене науке, а изучава се студиозније током даљег школовања. У овој области интегрисани су разнородни процеси и појмови, који се сазнају вишеаспекатски и „смјештају“ у систем уређених научних појмова.

Задатак наставника је да постепено уведе дјецу у специфични свијет и логику ове науке. Да би у томе били успјешнији, полазе од дјечијих предзнања и искустава како би успоставили добре основе за даље учење и сазнавање. Повезивањем дјечијих искустава с новим подацима и информацијама формирају се сложеније представе о одређеним појавама и процесима. Стичу се услови за реструктурирање свакодневних дјечијих искустава на вишем нивоу, према новим критеријумима. Сврха наставног предмета и Уџбеника јесте да подстакне организовање и сређивање дјечијег искуства о себи, природном и друштвеном окружењу посредством научних појмова. Процес сазнавања и успостављања појмовних шема је дуг и захтијева вјешто, постепено повезивање и разумијевање искуствено изграђених спонтаних појмова, који ће посредством наставе сазријевати и трансформисати се у научне појмове. Стога је важно ученицима обезбиједити прилике за упознавање живог свијета, простора, времена и практично коришћење сазнатог у животу и раду.

У том контексту, издвајамо темељне појмове за развој предмета Природа и друштво: простор, вријеме, природа, друштво.

• Простор

Појам простора је један од појмова који представљају основ за упознавање свијета.

Опажање, именовање величина и димензија, омогућава практичну просторну оријентацију и рјешавање проблема просторних односа. Распоређивање предмета и бића у простору, количина, величина, представљање ситуација из околине и искуства, посредством различитих слика, модела, цртежа, омогућава рационалније коришћење простора и боље сагледавање релација у њему.

Упознавање простора дјеца започињу упознавањем обима простора и оријентацијом у простору. Прво је то простор учионице и школе, затим упознају непосредно школско окружење. Упознају простор и организацију куће/стана/зграде – простора за становање и рад. Оријентишу се у хоризонталном правцу (право, десно и лијево) и у вертикалном (горе, доље, приземље, подрум, први спрат). Слиједи оријентисање у ширем простору, од куће до школе. Упознају шири школски и ваншколски простор који је одређен објектима: пролазимо поред, испред је, иза је, идемо напријед према... Упознају различите животне средине, односно

просторе у којима живе жива бића. Уче географске објекте – равно, неравно земљиште, узвишење, ријека; оријентишу се у отвореном простору. Дјеца упознају и мање просторе – предмете и мјеста за чување и одлагање различитих врста материја (полице, кутије, посуде за чување и одлагање воде). Тако уче да одлажу и распоређују ствари у простору и да материја заузима простор.

• Вријеме

Појам времена је, као и појам простора, један од појмова који представљају основ за упознавање свијета. Појам времена повезан је с промјенама. Различити догађаји и процеси позиционирани су у времену – прошлости, садашњости и будућности. У првом разреду дјеца се упознају с промјенама изгледа биљака и активности животиња и људи током године. Уче годишња доба. У свакодневним активностима правимо распореде, календаре догађаја, важних датума, преглед рођендана, табеле за праћење времена... Уочавајући редосљед догађаја, оријентишу се у времену (прије, послје) и стичу јасну представу о временском оквиру (некада, сада, прошлост, садашњост, седмица, дани у седмици, доба дана). Уочавају и сликовно симболички биљеже вријеме (сунчано, облачно, кишовито), уочавају временске појаве (облаци, вјетар) и утицај времена на живот животиња, биљака, људи.

• Природа

У оквиру наставног предмета и Уџбеника наглашавамо важност и аспекте природе којој и сами припадамо. Дјеца упознају разлике између живог и неживог; упознају особине живих бића (расту, дишу, хране се, крећу се, размножавају се). Упознају дјелове свог тијела, промјене током одрастања, шта је потребно за здравље (правилна исхрана, физичка активност, хигијена). У првом разреду, дјеца упознају појам материје. Упознају прво особине предмета (величину, облик, тежину), а затим и особине материјала (боју, мирис, укус, какви су на додир – храпави, топли, меки...). Препознају везу између особина материја и начина обраде. Уче да се различите материје (папир, глинамол, жица) обликују различитим поступцима – резањем, гњечењем, додавањем, одузимањем...

• Друштво

Дјеца се упознају и са друштвеним окружењем. У заједници су успостављена одређена правила, дефинисане улоге и активности кроз припадност различитим друштвеним групама (породица, вршњачке групе у вртићу, школи, локална заједница, нација, држава...). Потребно је развијати: сарадњу са другима, ненасилну комуникацију, толеранцију према различитостима, развијање односа уважавања и поштовања према природном, културном, друштвеном окружењу, доношење одлука, иницирање активности у заједници итд.

Појам заједнице развијају постепено, од мањих заједница чији су дио они сами (породица, одјељење), до веће заједнице (школа). Упознају различите облике породица, број чланова, односе између чланова. Евоцирају догађаје, празнике, обрасце понашања у породичним односима. У школи упознају и важност дого-

варања, прихватања различитости, поштовања правила и испуњавање дужности, рјешавање конфликта. Упознају саобраћај, правила која поштујемо у саобраћају и начине комуницирања (саобраћајни знаци, семафор).

Амбијент за учење

Приликом креирања средине за учење, организација простора треба да омогућава игре и активности у малим и великим групама, индивидуално, у пару, уз коришћење различитих дидактичких материјала, који варирају у погледу нивоа сложености. У атмосфери кооперативног обликовања васпитно-образовног процеса, у којем се инсистира на дефинисању заједничких циљева, подстичемо интензивнију размјену, унапређивање социјалних, комуникацијских и когнитивних компетенција, тимског рада, групног јединства.

Дијете добија информације из различитих извора знања које користимо да би проширили искуства и сазнања о животном окружењу. Ту мислимо на објективну природну и друштвену али и дидактички обликовану стварност. Кроз контакте с дјецом и одраслима, дијете се све више осјећа као дио заједнице – учи да поштује правила понашања и комуникације, сарађује и уважава друге, отворено износи своје потребе, толерише различита мишљења, тражи заједничка рјешења, преузима одговорност за своје поступке. На тај начин се дјечија интересовања развијају, буде сазнајни мотиви, усмјеравају у правцима који имају васпитну и образовну вриједност и значај. Сазнају више о себи и изграђују реалну слику о себи.

Средина оријентисана на дијете омогућава му да истражује и учи о себи и свијету који га окружује. Дјечи се даје могућност избора и учења социјалних вјештина стечених кроз непосредну интеракцију с вршњацима, наставницима, родитељима и осталим учесницима. Овако структуриран амбијент омогућава интеграцију искустава добијених из породичног окружења, локалне средине, културе, с оним што се дешава у школи. Оно што се налази у простору, начин излагања материјала, врста, структура понуђеног треба да одражава циљеве Програма и филозофију учења. Од наставника се очекује да испланира и опреми простор, адаптира дневни распоред за коришћење расположивих ресурса и увјери се да су дјеца разумјела како се они користе.

Коначно, савремена школа укотвљена је у друштвени контекст који се природно, стално мијења захтијевајући оснаживање сложенијих компетенција као подлоге за квалитетније образовање и живот.

Ауторке

ЈА И ДРУГИ

Прво поглавље садржи четири теме: *То сам ја, Нешто о мени, Ја, ти, ми и Дружимо се*. Општи циљ нам је да на што функционалнији и адекватнији начин шестогодишњаке уведемо у школску атмосферу. Притом, под изразом школска атмосфера не подразумевамо само школску средину (физичка средина), већ и унутрашње односе у новој, школској заједници. Посебни или ужи циљеви, који се реализују у овом поглављу, подразумевају да ученици: препознају сличности и разлике међу собом, развијају вјештине споразумијевања, уче да прихватају нове и другачије потребе и интересовања, обликују и усаглашавају заједничка правила понашања.

Првих дана у школи дјеца се представљају и упознају, размјењују основне информације о себи с вршњацима и наставницима/цама*. Док размјењују податке о себи, уочавају сличности и разлике везане за имена, надимке, презимена... Након што се упознају, међусобно ће се ословљавати именима или, на приснији начин, надимцима. Тако ће се у новој средини осјећати слободније и лакше ће успостављати друге, сложеније релације.

Кроз понуђене активности, које подразумевају рад у пару, у мањој или већој групи, у учионици или напољу, дјеца уочавају сличности и разлике између себе и других, проширују искуства, унапређују вјештине споразумијевања, посредно и постепено развијају позитивну слику о себи. Уочиће да се разликују и по жељама, интересовањима и потребама. Зато је потребно да разговарају и да слушају једни друге, да уче да се договарају, планирају, да усклађују мишљења, дијеле нешто с другима, одлажу своје потребе и реакције. Подстичемо их да развијају позитиван однос према различитостима и толеришу другачија мишљења и интересовања.

Разговарамо о промјенама. Многе промјене су природне, развојне (расту, расте им коса, нокти, мијењају се зуби...) и о томе разговарамо с дјецом. Упоредо с мијењањем спољашњих особина, мијења се и понашање. Томе доприносе нова средина и контакти с вршњацима и одраслима.

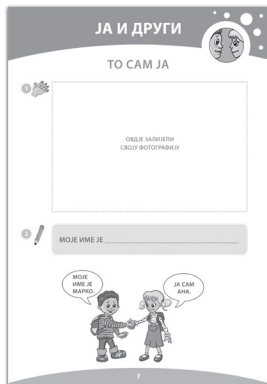
Пожељно је да имамо у виду разлике у предзнањима, породичним и другим искуствима дјече. Тако ћемо их боље разумјети и помоћи им да успоставе природнију и потпунију комуникацију с окружењем.

Већ сада, у првим школским данима, имамо прилику да разговарамо и договарамо се о успостављању одређених правила понашања, која ћемо поштовати током цијеле године, и уређивати их и даље, како бисмо ефикасније одговорили заједничким интересима и растућим потребама.

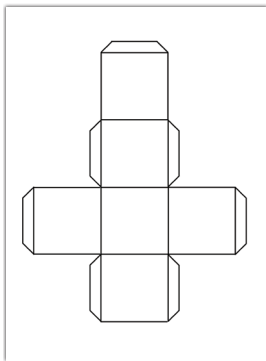
* У даљем тексту, ради једноставности, користи се само облик мушког рода именице, а подразумева се и женски род.

ТО САМ ЈА

A

Циљ	умије да се представи
Кључне ријечи	име, презиме, надимак, представити се

Приједлози активности

1. Дјеца сједе у кругу и представљају се. Понављају име онога ко се представио прије њих, изговарају своје име, а затим траже од сљедећег поред себе да каже своје име, нпр.: „Она је Марија, моје име је Јанко. Како се ти зовеш?“ Игра се наставља док се сва дјеца не представе.
2. Сједе у кругу. Добацују се лоптом; дијете које добије лопту каже своје име и баца лопту другом дјетету, друго дијете каже своје име... Игра је завршена када свако дијете изговори своје име. На исти начин говоре своје презиме. Важно је да уоче више дјеце може имати исто име, али се разликују по презимену.
3. Свако дијете замисли и изведе покрет (главом, раменом, руком, ногом, цијелим тијелом) док изговара своје име.
4. Дјеца говоре своје надимке – како их сада зову (родитељи, баба, дјед, комшија, другови), како су их некада звали. Кажу како су добили надимке. Разговарају о томе да ли им се надимци допадају. Ако им се не допадају, зашто је тако.

Рад са Уџбеником

1. Ученик/ученица* залијепи своју фотографију; на тај начин ће књига постати „њихова“. Ако умију, напишу своје име. Многа дјеца не умију да пишу, њима старији (наставник, родитељ) напише име на листу папира, а затим они то прецртају.
2. Упознају Марка и Ану, ликове који ће их „водити“ кроз Уџбеник.

* У даљем тексту, ради једноставности, користи се само облик мушког рода именице, а подразумева се и женски род.

НЕШТО О МЕНИ

Циљеви	<ul style="list-style-type: none">• умије да се представи и каже основне податке о себи• развија способност за споразумијевање
Кључне ријечи	висина, отисак, длан, стопало

Приједлози активности

1. Рукују се и представљају, изговарајући име и презиме. Ко зна, каже и своју адресу.
2. Посматрају свој одраз у огледалу. Описују боју и дужину косе (кратка, дуга, до рамена, дуга преко рамена), наводе боју очију, обрва.
3. Цртају себе посматрајући се у огледалу.
4. Ученик легне на хамер, а наставник црта линију око његовог тијела. Ученик довршава незавршени цртеж (лице) и описује свој изглед (боју косе, очију, зубе...).
5. Од папирне траке направимо висиномјер. У паровима, мјере своју висину и означавају је на папирној траци. Траке чувамо до краја године и на њој уписујемо њихову висину (резултате мјерења) током године. На крају школске године дјеца утврде колико су порасла од почетка школске године. Траке одлажу у своје досијее.
6. Цртају контуре својих стопала (упутство је дато цртежима у Уџбенику). Изрежемо отиске стопала и на сваком напишемо име дјетета. Контуре упоређују по величини (притом гледају димензију од врха палца до ивице пете) и тако их каче на пано. Касније контуре могу да одложе у свој досије. Током школске године поново направе контуру свог стопала и упоређују је с оном с почетка године.
7. Израђују отисак длана на заједничком папиру; овдје могу користити темпере. Испод сваког отиска напишемо име ученика.

Рад са Уџбеником

1. Коментаришу цртеж висиномјера. Гдје су још видјели висиномјер? Чему он служи? Шта представљају цртице (подиоци) на њему? Уз помоћ друга/другарице, мјере колико су високи и означавају своју висину цртом.
2. Уочавају шта недостаје на цртежу лица. Доцртају косу и обоје тако да личи на њихову. На другом цртежу обоје очи.
3. Разговарају о поступку цртања стопала. Направе отисак стопала (активност б).

Помагала	висинометар, огледало, папирна трака, темпере, хамер
-----------------	--

ЈА, ТИ, МИ

Циљеви	<ul style="list-style-type: none">• уочава сличности међу људима• уочава да су људи различити• уочава карактеристике својих наставника и васпитача
Кључне ријечи	слични, исти, различити, жеље, интересовања, помагала – наочаре, колица, слушни апарат

Приједлози активности

1. Разговарамо о међусобним сличностима и разликама – боји косе, дужини косе, да ли је увијена или права, боји очију.
2. Игра: ученици се групишу на знак наставника према критеријумима: плаве очи, смеђе очи, зелене очи; плава коса, смеђа коса, црна коса; дуга коса, кратка коса...
3. Игра памћења – наставник одређује критеријум за избор пара ученика (име почиње истим гласом, различита висина, иста висина, мајица исте боје, носи патике...). Ученик посматра свој пар неколико тренутака, затим окрене леђа и опише га. Наводи боју и дужину косе, боју очију, описује одјећу и обућу, да ли је друго дијете више или ниже од ње/ њега. Наводи и друге карактеристике које је запамтило.
4. Уочавају и друге разлике – носи наочаре, мијењају се зуби, хода без помагала, има слушни апарат и сл.
5. Разговарају о томе ко има исто име и презиме. Ко им је дао име? Зашто је добио/ла баш то име? Да ли неко у породици има исто име?
6. Наставник изговара критеријум по којем се они групишу, што брже – нпр. носи панталоне, воли да црта, не воли да црта, тренира неки спорт или не, воли да једе рибу, не воли да једе сир... На овај начин могу да увиде да имају различита интересовања и жеље.
7. „Прича о мени“ – у прилогу је дата шема коцке. Дијете црта на свакој страни коцке: што воли да ради, што не воли, своје жеље и интересовања. Уз помоћ наставника изрежу и залијепе коцку. Говоре о томе што су нацртали, представљају себе.
8. Разговарају о насељу у којем живе. Ко станује у близини школе? Ко је у истој улици или згради, улазу...?

Рад са Уџбеником

1. Посматрају цртеже који приказују дјецу. Уочавају сличности и разлике међу дјецом са цртежа, процјењују којем дјетету су слични и по чему.
2. Разговарају о својим жељама и интересовањима. Коментаришу цртеже. Означе цртеж који представља оно шта они воле да раде.
3. Цртају шта највише воле да раде.

Помагала | картон са шемом коцке, маказе, љепило, бојице

ДРУЖИМО СЕ

Циљеви	<ul style="list-style-type: none">• разликује различите емоције код себе и других• уочава да треба уважавати интерес и потребе других• доживљава себе као дио заједнице• разликује лажни и истинити исказ
Кључне ријечи	договор, срећа, туга, страх, весеље, лаж, истина, пораз

Приједлози активности

1. Набрајају игре које најчешће играју. Описују игре – шта је потребно да би се игре играле, могу ли да их играју сами/е или у пару, групи, играју ли се дјечаци са дјевојчицама или само међусобно, игра ли се напољу или у затвореном простору, која правила важе, како се дијеле играчи, шта највише воле код те игре, може ли игра бити опасна и зашто. Наводе што више различитих игара, описују правила. Утврдимо да ли међу дјецом има оних којима се набројане игре не допадају. Наводе разлоге зашто је то тако. Шта би промијенили у њима?
2. Ако у разреду има дјеце с посебним потребама, наводе игре које би могли заједно играти.
3. Разговарају о својим емоцијама током игре – како се осјећају док се играју, шта их у игри весели, а шта љути, како се осјећају када су побједници, а како када губе.
4. Играју различите друштвене игре. Користимо ситуације које настају у игри и разговарамо о њима. Шта се догодило? Како су се осјећали? Како се ситуација може ријешити?
5. Помогнемо дјецу да одреде критеријум за груписање приликом извођења одређене игре. Покушавамо да добијемо што више приједлога. Посебну пажњу обратимо на стереотипе, нпр. „игре за дјечаче“ и „игре за дјевојчице“, инсистирамо на групама у којима су и дјевојчице и дјечаци.
6. Разговарају и о својим осјећањима. Шта их усређује? Шта их највише обрадује? Шта их растужује? Каква изненађења воле? Шта их плаши? Шта воле да раде, а шта не?
7. Гледају цртане филмове, слушају бајке, причају приче. Разговарају о ликовима, њиховом понашању и шта би они урадили да су на њиховом мјесту.
8. Посматрају утакмицу и уче да у току навијања поштују конкурентску екипу (спортско понашање).
9. Наводе како се осјећају када неко не испуни обећање које им је дао.
10. Од картона праве беџеве које приказују различита осјећања – срећан, тужан, уплашен, љут. Окаче беџ који приказује његово/њено осјећање поводом неког догађаја; разговарају о осјећањима.

Рад са Уџбеником

1. Посматрају слику и разговарају о игри у парку. Шта раде дјеца? Како се осјећају Милица, Алекса, Ива и Лука? Ко је љут? Претпостављају разлоге. Ко је насмијан? Како се осјећају дјеца на клацкалици? Наводе могуће разлоге због којих Лука плаче. Ко је на слици уплашен? Зашто? Шта они сами раде када су у парку? Како би се они понашали да су на мјесту Милице, Луке, Иве?
2. Како су се осјећала дјеца на игралишту? Испод сваког дјетета залијепе симбол за расположење (прилог 1).
3. Цртају шта их радује и шта их љути.

Помагала	друштвене игре, картон, маказе, бојице, чичак-трака, љепило
-----------------	---

МОЈА ШКОЛА

Друго поглавље обједињује пет тема – *У учионици, У школи, Живи кутак, Како треба, У дворишту, Слажемо ствари*. Циљеви овог поглавља су да ученици: упознају простор учионице, школе, дворишта, непосредног и ширег окружења; упознају посебне просторије у школи и њихову намјену, као и запослене у школи; упознају школска правила; оријентишу се – према смјеру (лијево, десно, право) и према положају (испред, иза, напријед, назад, напоље, унутра); разликују живо и неживо; уче да свјесно класификују, разврставају, распоређују (у простору), ређају, придружују. Ово су основни спознајни поступци које дјеца несвјесно употребљавају и прије поласка у школу. Сада уче да те поступке употребљавају свјесно и у различитим ситуацијама. Наглашавамо да се ови поступци не уче и не примјењују само у овом поглављу, већ и у првом (ко је виши, ређање стопала по величини...) и у осталим поглављима, али ћемо овдје више говорити о њима јер су значајно присутни у свим темама.

Дјеца у школи проводе значајан дио свог времена. Да би ефикасније користила амбијент учионице, важно је да простор добро организујемо, да распоредимо различита помагала, материјале, играчке, тако да они буду лако доступни. И различити облици рада (индивидуални, групни, фронтални, индивидуализоване активности, радионице) захтијевају да простор буде флексибилан и пажљиво и намјенски структуриран.

Дјеца уче да распоређују, разврставају и слажу ствари у учионици, одлажу их на одређена мјеста, према договору и установљеним критеријумима. То је прилика за увјежбавање важних сазнајних поступака – класификовања, ређања, придруживања, распоређивања.

Класификовање је најважнији спознајни поступак за овај узраст (не само у овом предмету, већ и у матерњем језику, математици, ликовној и музичкој култури...). При класификовању групишемо ствари које су једнаке или сличне по некој особини (исти облик, иста боја, књиге прича о животињама, ЦД-ови, играчке).

Када ређамо, правимо редосљед ствари или појава. Најједноставније је ређање по једном критеријуму – нпр. по висини или по ширини. Касније могу увјежбавати ређање по два критеријума (лопте исте величине, а различите боје).

Придруживање је поступак у коме настају два скупа чији су елементи повезани. Придруживање се учи већ на првом часу, када свакој особи памте име. Поступак придруживања примјењујемо у оквиру различитих активности (нпр. повезивање животиња и њихових пребивалишта).

Распоређивање је разврставање ствари или појава у простору и времену. У овом поглављу дјеца ће увјежбати распоређивање у простору (*У дворишту*).

Све ове поступке – класификовање, ређање, придруживање, распоређивање увјежавамо с дјецом током цијеле године, користећи задатке из Уџбеника и остале предложене активности.

Уређујући учионицу ученици ће боље познавати и доживљавати свој радни простор, самосталније и одговорније се понашати у односу на заједнички успостављена правила и договоре. Прихватиће чињеницу да је школска имовина и њихово власништво, те да и они имају одговорност око одржавања тог простора. Притом стално унапређујемо и његујемо социо-емоционалну димензију школске атмосфере и мотивишемо ученике да заједнички брину о свом простору, да га оплемењују својим радовима, да унесу своје омиљене ствари (сликовнице, играчке), биљке, животиње.

То је прилика да ученици кроз разговор, посматрање, упоређивање разликују живо од неживог. На једној страни су жива бића (гусјеница, мачка...), а на другој страни авион, телефон, књига... Шта је живо, а шта неживо? За дјецу су најочљивије особине живих бића да се она хране и расту. Нека дјеца ће рећи да жива бића имају потомке (дјецу, младунце). Друга ће рећи да се бића крећу, старе, умиру, мијењају... Постепено, уче да примјењују критеријуме за разликовање живе и неживе природе (што захтијева ангажовање сложенијих мисаоних процеса).

Иако највише времена проводе у учионици, ученике је потребно упознати и с осталим просторијама у школи и њиховом намјеном. Ту су физкултурна сала, библиотека, тоалети, зборница, канцеларија педагога/психолога... Уче каква је њихова намјена, како и када могу користити ове просторије, гдје се оне налазе у просторној шеми школе. Уче да се самостално оријентишу у школском простору (уче појмове: лијево, десно, горе, доље, поред, на спрату, у приземљу, испод, изнад, напријед, позади...). Могу то увјежбати путем давања налога и кроз различите активности. Користимо и појмове: близу, далеко, лијево, десно, горе, доље, иза...

Сазнају да у свим школским просторијама, а зависно од намјене, важе одређена правила понашања (поштовање прописа код изнајмљивања књига у библиотеци, најављивање куцањем, употреба тоалета уз бригу о чистоћи и реду...). Разговарамо о томе зашто треба да поштујемо та правила? Како су настала и шта нам значе правила?

Упознају и друге запослене у школи (директор/ица, педагог/ица, психолог/ица, спремачица, домар/ка...). Сазнају о томе шта раде педагог/ица, библиотекар/ка... и зашто је то важно? Када и зашта им се могу обратити за помоћ? На који начин то могу урадити?

Упознају се с ближом околином школе. Ту је непосредно школско окружење – двориште у којем дјеца проводе дио дана. Разговарамо о томе зашто нам је потребно школско двориште и како се може користити. Шта можемо учинити да буде још пријатније за све нас? Разговарамо о томе како можемо активно допринијети уређењу дворишта. Усавршавамо сналажење у простору школског дворишта. Помажемо им да се оријентишу у односу на неке непомичне, лако уочљиве објекте у околини школе.

У току различитих активности у учионици/школи, дворишту, околини, ученици имају прилику да упознају и карактеристике предмета и материја и уоче разлике међу њима.

Добро је да се присјетимо правила која смо раније установили, а која су произашла из наших заједничких потреба и права. Размишљајући о тешкоћама на које наилазимо током рада, установиће и нека нова правила која им помажу да боље разумију друге и себе.

У УЧИОНИЦИ

Циљеви	<ul style="list-style-type: none">• препознаје имена и презимена својих наставника и васпитача• упознаје своја права и обавезе у школи• упознаје основна школска правила• доживљава себе као дио разреда• разумије да може допринијети уређењу простора у коме борави• упознаје разврставање по договореном критеријуму
Кључне ријечи	учионица, право, обавеза, договор, правила, међусобна помоћ

Приједлози активности

1. Описују изглед своје учионице. Како су распоређени столови? Колико је ученика у једној групи? Како су украшени зидови учионице? Како би је они украсили?
2. Наводе број или другу ознаку њиховог одјељења. Праве беџ са ознаком свога одјељења.
3. Разговарају о својим правима и обавезама у школи. Разговарамо о њиховим представама о школи: зашто иду у школу? Шта мисле да могу научити у школи? У школи имају право да искажу своје мишљење и право на објашњење онога што им није јасно. Мора се поштовати личност сваког дјетета. Исказују своје представе о правима дјете у школи. Посебну пажњу посветимо дјечијим схватањима права чије би поштовање могло реметити рад у учионици, а затим им објаснимо зашто је то тако.
4. Направимо ситуацију у којој сви говоре углас. Ученици из групе која говори добијају различита задужења о чему треба да говоре, а ученицима који слушају додјељује се по један ученик којег ће да прате. На договорени знак сви почну да говоре. Након одређеног времена добију знак да престану. Ученици који слушају треба да кажу о чему су ученици које су пратили појединачно говорили. Чланови обје групе кажу како су се осјећали док су говорили тј. слушали. Разговарамо о правилима говорења.
5. Састављају листу одјељенских правила и израђују плакат са сликовним приказом. Утврђују шта треба урадити у случају непоштовања правила.
6. Учествују у уређивању учионице. Доносе биљке, омиљене књиге, играчке, друштвене игре.
7. Разговарају о томе шта они сами могу урадити да би допринијели реду и хигијени у учионици – воде рачуна о биљкама (заливају), одлажу ствари, враћају ствари на мјесто одакле су узете.
8. Уређујемо учионицу. Ученици доносе амбалажу од сокова, металне кутије бомбона и кекса, украшавају их бојама, папиром, платном,

лијепе каменчиће, дугмиће; украшене кутије користе за оловке, бојице, љепила, маказе и други дидактички материјал.

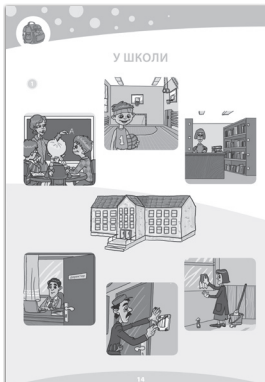
Рад са Уџбеником

1. Коментаришу цртеж учионице. Налазе сличности с њиховом учионицом? По чему се разликује?
2. Разговарају о активностима у учионици. Шта све раде у учионици? Шта раде дјечак и дјевојчица на слици? Када они помажу својим другарима? Када је њима потребна помоћ? Разумију да је понекад потребно затражити помоћ, и то не само од наставника, већ и од својих другара. Посматрају цртеж дјече која се играју на тепиху. Како се договарају коју игру ће да играју? Дају приједлоге за рјешење сукоба око избора игара, уколико до њега дође. Разговарају о томе да је у многим ситуацијама потребно поштовати интересе и жеље већине у групи.
3. Цртају своју учионицу, омиљени центар интересовања или омиљену активност.

Помагала

енциклопедије, филмови, књиге, различите амбалаже, љепило, маказе, платно, дугмићи, каменчићи...

У ШКОЛИ

Циљеви

- зна име школе коју похађа
- упознаје основне просторије у школи и њихову намјену
- зна да треба да чува школску имовину
- уочава да су неки дани у години важни јер су им људи дали посебан значај (полазак у школу, Дан школе)
- доживљава себе као дио заједнице
- оријентише се у непосредној околини

Кључне ријечи

библиотека, фискултурна сала, зборница, канцеларија, хол, учитељ/ица, васпитач/ица, библиотекар/ка, директор/ица, домар/ка, радник/ца; право, лијево, десно, спрат, приземље, горе, доље; свечаност, празник, Дан школе

Приједлози активности

1. Разговарају о положају учионице у односу на улаз школе (описују пут од улаза до учионице). Шта је поред улаза, лијево, десно, на спрату?
2. Које су просторије до сада примијетили у школи? Поред којих пролазе на путу до своје учионице? Износе своје претпоставке о томе чему

- су намијењене. Ко ради и борави у тим просторијама? Које су од њих намијењене ученицима, а које одраслима?
3. Разговарају о имену њихове школе. Како се зове? По коме је добила име? Да ли је и неко од њихових родитеља учио у истој школи? Како је тада изгледала школа? У чему се промијенила? Разговарају с родитељима, рођацима, комшијама, који су били ученици њихове школе и саопште шта су сазнали из тог разговора.
 4. На знак друга/другарице треба што брже да изговоре задато име и презиме – наставника, друга с десне стране, с лијеве стране, испред себе, иза себе...
 5. Једна група обилази један дио школе, а друга преостали. Запажају просторије у школи. Након повратака у учионицу разговарају о томе шта су видјели, прво једна, затим друга група. Које су просторије најближе њиховој учионици? Које су најудаљеније?
 6. Посјећују различите канцеларије и запослене у њима. Разговарају са запосленима у школи. Које послове обављају? Шта им је потребно да би обављали тај посао? Када и због чега могу да се обрате овим људима?
 7. Разговарају о другим одјељењима истог разреда. Колико одјељења њиховог разреда има у школи? Посјећују их и представљају своје одјељење, наставнике.
 8. У физкултурној сали уочавају справе и спортске реквизите, сазнају о правилима понашања у физкултурној сали (промјена обуће, коришћење реквизита и справа само у договору с наставником).
 9. Цртају просторије школе. Које су просторије намијењене дјеци, а које одраслима?
 10. Игра „Гдје припада“ – на картончићима су нацртани предмети карактеристични за одређене просторије у школи. Група ученика показује слику нацртаног предмета, а остали ученици погађају која је просторија у питању.
 11. Игра „Пронађи скривени предмет“. Један ученик сакрије предмет у холу школе. Даје инструкције како доћи до њега (поред којих просторија се мора проћи, да ли је на спрату или приземљу, на коју страну да обрате пажњу – десно или лијево...).
 12. Неко је заборавио књигу у учионици. Шта урадити? Како сазнати чија је? Како му је вратити ако није из њихове смјене? Износе своје претпоставке о томе.
 13. Разговарамо о свечаностима које се одвијају у одјељењу и школи – рођендани, прослава Дана школе, додјела награда с такмичења...

Рад са Уџбеником

1. Посматрају слике. Шта је приказано на сликама? По чему препознају просторије? Описују Марков изглед на другој слици. Како се зове одјећа коју носи? Шта има у руци? Како се зове просторија у школи у којој носе спортску опрему/дрес? Које активности могу да изводе у физкултурној сали? Именују просторију у којој одлажемо и чувамо књиге. Зашто постоје библиотеке? Објаснимо функцију библиотекара/ке. Износе претпоставке о томе шта ради директор/ка. Како зовемо човјека на петој слици? Шта држи у руци? Како је обучен? Зашто тако?

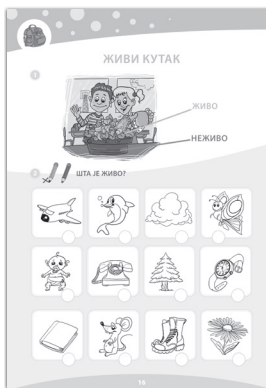

Разговарамо о пословима које домар обавља у школи. Шта ради особа на посљедњој слици? Зашто је она важна? Зашто носи радни мантил и рукавице? Када јој се могу обратити за помоћ?

2. Повезују предмете са запосленима у школи.
3. Означавају шта не припада учионици.

Помагала картончићи са нацртаним предметима

ЖИВИ КУТАК

Циљеви

- разликује живо и неживо
- уређује по договореном критеријуму

Кључне ријечи

живо, неживо, дисање, исхрана, рађање, размножавање, кретање, раст, старење, биљка, животиња

Приједлози активности

1. Уочавају у својој околини различита бића и предмете и наводе шта је живо, а шта не.
2. Сакупе различите предмете из околине: каменчиће, кућице од пужева, шкољке, пера птица, комадиће коре од дрвета, лист, биљке у саксији, животиње из околине (мрав, пуж, глиста...). Сакупљају предмете из учионице (гумица, оловка, оштрило, сунђер...). Сакупљене предмете класификују у двије групе – живо и неживо.
3. Из групе претходно сакупљених предмета издвајају предмете који су некада били живи. Утврђују разлику између онога што је било живо и ствари.
4. Рад са апликацијама. У врећици су апликације са цртежима живе и неживе природе. Ученици насумице извлаче апликације, говоре шта су извукли, класификују на фланелограф на којем су подијелене групе „живо и неживо“ и објашњавају, у складу са апликацијом, зашто је живо, а зашто не.
5. Прате раст биљака у учионици. Уочавају да је раст особина живих бића.
6. Група дјеце доноси од куће играчке – плишаног меду, зеца, аутиће с механизмом и без механизма за покретање, роботе с механизмом на навијање, робота с батеријама, друге играчке. Друга група може да донесе кућног љубимца – зеца, пса, мачку, папагаја. Уочавају шта је слично, а шта различито међу играчкама с механизмом и без њега. Упоређују животиње и играчке са механизмом. Шта је слично, а шта

различно? Шта покреће играчке, а шта животиње? Када ће играчке престати да се покрећу? Зашто? Шта је животињама потребно да би се покретале? Шта би се догодило када не би имали хране, воде, ваздуха? Износе своје претпоставке о томе.

7. Посматрају себе као живо биће. Разговарају о сличностима и разликама са животињама и биљкама.

Рад са Уџбеником

1. Шта раде дјеца на слици? Зашто биљке морамо заливати? Шта би се догодило када то не бисмо радили? Прочитамо записе са стране. Шта је још на слици живо, а шта неживо?
2. Посматрају црно-бијеле цртеже и разговарају о њима. Којим цртежима је приказано оно што је живо? Износе своје претпоставке о томе зашто је живо. Шта је неживо? Означе оно што је живо. Образложе зашто су нешто сврстали у живо. Затим обоје сва жива бића.
3. Цртају омиљену животињу и омиљену играчку.

Помагала апликације с цртежима живе и неживе природе, играчке с механизмом и без механизма, кутије, тегле за одлагање

КАКО ТРЕБА

Циљеви

- доживљава себе као дио заједнице
- познаје основна школска правила
- развија способност за споразумијевање
- уочава да треба уважавати интерес и потребе других
- уочава важност и значај датог обећања
- зна да треба да чува школску имовину

Кључне ријечи обећање, договор, правила, обавезе, помоћ, љубазност, разговор, група, одјељење, разред

Приједлози активности

1. Разговарају о обавезама – да у школу треба редовно долазити, да на наставу треба долазити на вријеме... Шта би се догодило ако не би редовно пратили наставу? Шта би се десило ако би више ученика каснило на наставу?
2. Истакнемо важност договора и утврђивања одјељенских правила – нпр. о употреби гардеробера, санитариија, о међусобној помоћи, бризи за ред и чистоћу у учионици, чувању школског намјештаја...

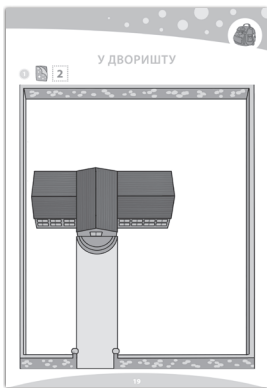

3. Разговарају о понашању у учионици. Шта их љути? Како се то може избјећи? Дају приједлоге како конфликти могу бити ријешени. Разговарају о ситуацијама када су били разочарани јер неко није испунио дато обећање. Када се то догодило? Ко није испунио обећање? Зашто? Претпостављају разлоге због којих обећање није испуњено. Да ли се и њима самима десило да не испуне обећано? Како су се тада осјећали? Наводе емоције које се могу јавити (бијес, љутња, туга).

Рад са Уџбеником

1. У учионици сви треба да воде рачуна о реду, чистоћи, поштовању обавеза и договора. Посматрају слике и разговарају о ситуацијама које су приказане на њима. Које је понашање исправно, а које не? Говоре о ситуацијама у којима су учествовали или су их видјели у свом окружењу, примјер из филма, приче... Када и гдје се то догодило? Шта мисле о томе? Обоје кружић поред слике који показује примјер правилног понашања у учионици.

У ДВОРИШТУ

Циљеви

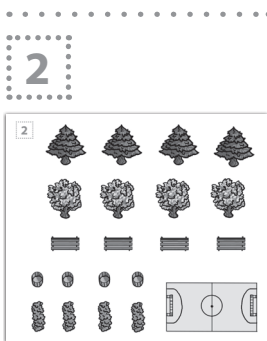
- упознаје школско двориште
- зна да треба да чува школску имовину
- разумије да може допринијети уређењу простора у којем борави

Кључне ријечи

двориште, ограда, капија, оградити, терен (за кошарку, за фудбал), уређивање, одлагање

Приједлози активности

1. Изведемо ученике у двориште. Посматрају двориште са капије школе. Набрајају шта виде испред себе, шта виде десно и лијево. Посматрају школско двориште с друге стране – промјеном положаја мијења се садржај лијеве и десне стране дворишта.
2. Представљају двориште своје школе на тврдом картону. По групама моделују: школу, дрвеће, траву, клупе, полигоне, канте за отпатке... Заједнички постављамо дијелове на одговарајућа мјеста.
3. Износе своје идеје о томе како би још могло да изгледа двориште. Шта им се допада, а шта не у дворишту њихове школе? Шта би промијенили? Шта би вољели да имају у дворишту?
4. Разговарамо о важности чувања школске имовине и о томе колико је важно да сви учествујемо у очувању чистоће у учионици и у школском дворишту. Разговарају о примјерима недоличног односа према школској имовини. Како би они поступили уколико би присуствовали неком таквом понашању? Кома би се обратили?

Рад са Уџбеником

1. Уређују двориште – лијепе слике из прилога 2. Упоредјују различите изгледе дворишта.

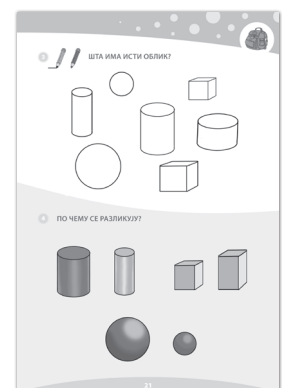
Помагала пластелин, картон

СЛАЖЕМО СТВАРИ

Циљеви	<ul style="list-style-type: none"> • упознаје се с разврставањем по договореном критеријуму • класификује и разврстава на основу једног показатеља
Кључне ријечи	распоредити, размјестити, разврстати, ређање, поспремање, облици, ниже, више, тање, дебље, веће, мање, боја, облик, сличност, разлика, збирка, одложити

Приједлози активности

1. Разговарају о предметима које имају у учионици. Договарају се гдје ће одлагати своје књиге, гдје књиге бајки, приче о животињама, сликовнице, ЦД-ове, друштвене игре, бојице и други прибор за рад. Гдје ће излагати своје радове?
2. Договарамо се гдје ће бити одложене ствари и помагала која не користе без дозволе наставника. На полицу постављамо одређени знак, који ће их подсећати да за употребу тог помагала треба да се обрате наставнику.
3. На свој досије цртају одређени знак или записују име. Договарају се гдје ће да их стоје досијеи, водећи рачуна о томе да им буду приступачни, тако да их могу на основу знака или имена препознати и одложити свој рад.
4. Од куће доносе кутије од ципела, украшавају их и на њима стављају знак за препознавање онога што је у њима одложено: бојице, љепила, маказице...
5. Идемо у шетњу и у природи сакупљамо шишарке, шкољке, каменчиће, сјеменке, суве листове. Од прикупљеног материјала праве збирке.
6. Од амбалаже ваљкастог облика правимо кутије за одлагање оловака или бојица. Кутије украшавају по жељи.
7. Састављамо групе од 4-5 ученика. Свакој групи дамо кутије с дрвеним бојицама, фломастерима, графитним оловкама и по једну празну овалну кутију. Свака група има задужење да, по договореном критеријуму, разврста оловке (нпр. у овалну кутију одложи графитне оловке, у црвену дрвене бојице).

8. Ређају предмете различитих облика (ваљке, лопте, квадре, коцке...) по једном критеријуму: висини, дебљини, величини. Ређање могу почети од вишег ка нижем, од тањег ка дебљем, од већег ка мањем и обратно.
9. Праве збирке дугмића различитих облика и боја. Класификују их по једном критеријуму: иста боја, облик, величина.

Рад са Уџбеником

1. Посматрају и коментаришу кутије с оловкама. Боје кружић поред кутије с уредно одложеним прибором. Зашто је потребно враћати прибор на договорено мјесто?
2. Посматрају слике предмета и ормарић. Шта се налази на првој полици, шта на другој, трећој, четвртој? Повезују предмете с одговарајућом полицом у ормарићу.
3. Разговарају о предметима и њиховим облицима. Именују предмете – лопта, ваљак, коцка. Именују облике – лоптаст, ваљкаст, коцкаст. Повезују предмете истог облика. Обоје истом бојом предмете истог облика.
4. По чему се разликују предмети? Уоче да се ваљци разликују по дебљини (тањи, дебљи) и по боји; квадрати по висини (нижи, виши), а лопте по величини (већа, мања). Овдје могу да утврђују и употребу појмова десно, лијево.

Помагала

играчке, саксије с биљкама, књиге, ЦД с филмовима, друштвене игре, амбалаже сокова, кутије од кекса, колаж папир, платно, каменчићи, дугмићи, љепило, маказе

ЈЕСЕН

У оквиру ове цјелине четири су теме: *Облаци и вјетар, Зимница, Жир и орах, Правимо збирке*. Кључни циљеви су да ученике: подстичемо да посматрају и биљеже временске прилике, да уочавају, препознају и прате промјене које се током јесени дешавају на биљкама; да уочавају и прате активности животиња и људи. Такође, ученицима треба указати на међузависност и повезаност промјена у природи с промјенама на биљкама, животињама и с активностима људи. Притом полазимо од њиховог непосредног искуства.

Свако годишње доба носи низ промјена. Говоримо о најочљивијим - временским појавама. У јесен долази до промјене временских прилика – хладније је него љети, то дјеца могу једноставно уочити посматрањем. Дани су краћи него током љета, чешће је облачно, пада киша, дува вјетар. На листопадном дрвећу мијења се боја листова, листови се суше и опадају. Зимзелене биљке задржавају листове, па промјене на њима нијесу тако изразите. Многе биљке доносе плодове, а с тим су повезане и активности животиња (и људи) – сакупљају их, беру, одлажу. У животињском свијету такође се дешавају промјене: многе птице се селе у топлије крајеве; неке птице (станарице) и друге животиње прикупљају храну за зиму; неке животиње припремају се за зимски сан; многима се мијења крзно... И људи се прилагођавају приликама које доноси јесен – топлије се облачимо, беремо и одлажемо плодове биљака, спремамо зимницу, орезујемо биљке, припремамо дрва за огрјев...

Од посебне важности је да ученицима омогућимо што чешћи боравак у природи (у школском дворишту, парку...) ради посматрања и праћења промјена. Тако омогућујемо ситуационо-искуствено учење, односно стицање трајних, функционално усвојених знања.

О промјенама у природи и различитим активностима људи дјеца ће учити у оквиру других поглавља/тема, што даје могућност тематске корелације, а доприноси квалитетнијем учвршћивању и продубљивању постављених циљева.

ОБЛАЦИ И ВЈЕТАР

Циљеви

- уочава промјене у природи у јесен
- уочава промјене на биљкама и животињама у јесен
- упознаје карактеристике живих бића

Кључне ријечи

јесен, облак, киша, вјетар, облачно, кишовито, вјетровито, стабло, опадање лишћа, сеоба птица

Приједлози активности

1. Посматрају дрвеће у свом школском дворишту. Уочавају да неком дрвећу опада лишће, а неком не. Бирају „своје“ листопадно дрво и прате промјене од ране до позне јесени.
2. Праве отисак коре „свог“ дрвета. Најбоље је користити воштане (масне) бојице.
3. Цртају „своје“ дрво. Тада могу да именују дијелове биљке.
4. Посматрају листове листопадног дрвећа. Које боје уочавају? Да ли и листови зимзелених биљака мијењају боју?
5. Сакупљамо лишће различитих облика и боја. Листове разврставају по боји. Од лишћа праве различите ликовне радове.
6. На картонима (10 x 10 cm) цртају симболе за вријеме – сунчано, облачно, кишовито, вјетровито. На хамеру направимо схему за календар временских прилика за једну седмицу. Лијепе симболе на хамер. Касније могу да пореде вријеме у јесен са сличним приказом времена у зиму и прољеће.

Рад са Уџбеником

1. Посматрају цртеж јесени. Боје цртеж. Наводе шта виде на цртежу. Какво је вријеме? Какве промјене уочавају на дрвету? Уочавају и именују дијелове дрвета (стабло, гране, листови, коријен). Упоређују и наводе сличности и разлике с дрветом у школском дворишту или у близини. Да ли се на сваком дрвету мијења боја листова? Уочавају да многим биљкама лишће не опада. Могу да именују неко дрво коме не опада лишће. Можемо објаснити сложенице, „листопадно“, „зимзелено“, али не треба insistирати да дјеца памте те називе. Упоређују дрво са зељастим биљкама и уочавају да се разликују (величина, дрвено стабло, гране...). Не треба insistирати на томе да ученици знају која је биљка дрвенаста, а која зељаста.
2. Броје колико има дрвећа, птица, облака и ципела има на слици у задатку и обоје одговарајући број квадратића.

Помагала

воштане боје, пластелин, бојице, кутије за одлагање, хамер, картончићи са временским симболима

ЗИМНИЦА

Циљеви	<ul style="list-style-type: none">• уочава и прати промјене на биљкама и животињама у јесен• уочава човјекове дјелатности везане за јесен• упознаје карактеристике живих бића
Кључне ријечи	воће, поврће, плод, воћњак, виноград, берба, зимница, птице селице

Приједлози активности

1. Разговарамо о активностима људи у јесен. Наводе активности у јесен, у својој кући: ко у њиховој кући спрема зимницу? Да ли се у њиховој кући припремају дрва за огрјев? Помажу ли и дјеца у неким од ових послова? Како? Шта раде с гардеробом коју су носили преко љета? Чиме је замјењују?
2. Направе корелацију са животињама (гушће перје, гушће крзно) – и животиње пред зиму мијењају своју „одјећу“: птице које остају добијају ново перје, а друге животиње гушће крзно. Зашто? Чему им служи перје, крзно?
3. Активности људи у граду и на селу се разликују. Шта је другачије у односу на љето?
4. Обиђемо пијаци, воћњак, виноград. Уочавају воће и поврће које је на тезгама. Уочавају и именују воће и поврће које сазријева у јесен.
5. Обиђемо воћњак. Посматрају стабла различитих воћки. У чему се разликују? Какво је лишће? Упоредију изглед плодова, цртају плодове.
6. Обиђемо виноград. Науче да је у винограду засађена винова лоза. Уочавају плод винове лозе – грожђе. Наброје различите врсте грожђа. Описују изглед грозда, цртају грожђе.
7. Моделују од пластелина воће и поврће које сазријева у јесен.
8. Праве грозд од дугмића. Када налијепе дугмиће, доцртају петељку.
9. Праве грм од сасушених петељки грожђа. Петељку грозда забоду у грудвицу пластелина.

Рад са Уџбеником

1. Посматрају виноград и воћњак са слике. Описују изглед стабла винове лозе и упоређују са стаблом јабуке. Упоредију изглед плодова, величину, боју, коментаришу укус. Разговарају о значају свјежег воћа. Разговарамо о томе зашто воће прије јела треба опрати.
2. На сликама уочавају активности карактеристичне за јесен. Означе кружић поред слике која одговара активностима у јесен.

Помагала	пластелин, дугмићи, фломастери, хамер, петељке од грожђа
-----------------	--

ЖИР И ОРАХ

Циљеви	<ul style="list-style-type: none">• уочава и прати промјене на биљкама и животињама у јесен• упознаје карактеристике живих бића – уочава да је живим бићима потребна храна
Кључне ријечи	зимница, храна, отисак

Приједлози активности

1. Обиђемо парк или шуму. Посматрају биљке – листопадно и зимзелено дрвеће и грмове. Уочавају разлике и сличности међу њима (облик, висина). Посматрају птице и њихова гнијезда, инсекте, паукове, паучину.
2. Читамо им басну *Цврчак и мрав*. Треба да уоче да и животиње сакупљају храну за зиму.
3. Посматрају пано са шумом и шумским животињама. Описују изглед шуме. Шта раде животиње на паноу? За шта се припремају? Како то раде? Зашто неке птице зовемо селице? Гдје одлазе ласте и друге селице? Које животиње остају? Како се оне припремају за зиму?

Рад са Уџбеником

1. Чиме се храни вјeverица (љешник, орах, кестен, печурка)? Чиме се храни зими? Повезују вјeverицу са свиме што може бити њена храна.
2. Праве отисак листа. Лист премажу темпером и направе отисак на папиру. Упорeђују отиске које су направили.

Помагала	приче о животињама, пано – шума и шумске животиње
-----------------	---

ПРАВИМО ЗБИРКЕ

Циљеви	<ul style="list-style-type: none"> • уређује, одлаже по договореном критеријуму • одређује тијело према видљивим особинама
Кључне ријечи	збирка, разврстати, храпаво, глатко, округло, дугуљасто, тврдо, меко

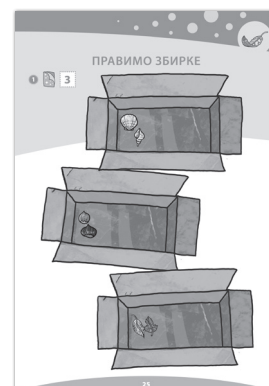
Приједлози активности

1. Сакупљају плодове различитих биљака (храста, јавора, кестена). Описују изглед плодова – каквог су облика, боје, упоређују величине, какви су на додир (глатки, храпави...).
2. Разврставају сакупљене љуштурице шкољки, пужева, јежева, каменчиће различитих боја.
3. Сав сакупљени материјал ставимо на гомилу. Издвајају и праве збирке: шумских плодова, љуштурица животиња, округлих каменчића...
4. Шкољке нижемо на конач и правимо огрлице.
5. Каменчићима украшавају кутије, рамове за слике...
6. Каменчиће лијепе на картон, а затим боје темперама или лаком за нокте.

Рад са Уџбеником

1. Разговарају о садржају кутија. Шта је у првој кутији, другој, трећој? Из прилога 3 лијепе слике на одговарајуће мјесто.

Помагала	шумски плодови, љуштуре шкољки, пужева, јежева, каменчићи, конач, љепило, мање картонске кутије...
-----------------	--

У САОБРАЋАЈУ

Ово поглавље садржи четири теме: *Погледај лијево, на десно, Раскрсница, Правилно у саобраћају, У аутобусу*. Кључни циљеви су да ученици: посматрају и упознају саобраћајне прописе и правила, саобраћајне знаке; уче да се оријентишу у односу на неке стабилне одредишне тачке (карактеристичне природне и друштвене објекте); унапређују знања и вјештине потребне за сигурније кретање и учешће у саобраћајним ситуацијама. Веома је важно да у школи развијамо и унапређујемо те вјештине. Нагласак наших интервенција није на декларативном усвајању правила, већ на промишљеном, стварном усавршавању спретности дјече да буду што одговорнији учесници у саобраћају.

На путу до школе дјеца у пратњи одраслих посматрају и уочавају, уче по моделу и на примјерима понашања одраслих, стичу важна знања о значају саобраћајних и других правила, поштовању прописа, понашању према осталим учесницима у саобраћају.

Саобраћајно васпитање код дјече овог узраста није само стицање знања, већ и стицање вјештина. Током активности и демонстрирања одређених правила понашања у различитим ситуацијама, у учионици, дворишту, на улици, разговарамо и настојимо да им приближимо смисао и значење саобраћајних прописа.

Ако узмемо у обзир сазнајне могућности на овом узрасту, знамо да сва дјеца не разумију значења одредница *лијево* и *десно*. Помажемо им да се правилно оријентишу према објектима из њихове околине (парк, улица, зграда, табла). Дјеца уче кроз властито искуство, па је потребно да уприличимо одговарајуће конкретне ситуације у којима ће учествовати. Зато је добро да о саобраћају уче на улици. Умјесто причања и подучавања о значају познавања и поштовања саобраћајних прописа, омогућимо им да заједно с одраслима учествују у саобраћају. Навикавамо их да улицу прелазе на пјешачком прелазу, поштујући боје свјетлосне сигнализације (семафора).

Саобраћајни знаци су важни регулатори понашања свих учесника у саобраћају. Овдје говоримо о употреби система знакова, што је такође један од основних сазнајних поступака. Саобраћајни знаци нас обавјештавају, упозоравају, забрањују... У учионици, дјецу упознајемо са значењем тих знакова, објашњавањем, давањем примјера, демонстрирањем одговарајућих активности у школи, али и обавезним укључивањем у конкретне саобраћајне ситуације. Ако пјешаче до школе, како би били безбједнији, потребно је да имају на торби, обући, одјећи одговарајућа помагала („мачје очи“).

Говоримо и о правилима понашања у превозним средствима (у аутобусу).

Постепено, дјеца праве основу за процјењивање степена ризичности одређених саобраћајних ситуација. Тако се стичу услови да дјеца изграде другачији однос према широј друштвеној стварности и властитом социјалном искуству, развијају повјерење у себе и друге, оснажују вјештине потребне за кретање у новом и ширем окружењу.

ПОГЛЕДАЈ ЛИЈЕВО, ПА ДЕСНО

Циљеви	<ul style="list-style-type: none"> • усваја знања о правилном и сигурном кретању (групном, уз одраслу особу, по тротоару и ван њега) • уочава саобраћајнице у околини школе • уочава саобраћајне знаке у околини школе
Кључне ријечи	улица, пјешак, семафор, безбједно прелажење улице, лијево, десно, правилно кретање, безбједно кретање, пјешачки прелаз, тротоар

Приједлози активности

1. У школском дворишту, на полигону, означимо улицу, тротоар, ивичњак и пјешачки прелаз. Вјежбају правилно ходање тротоаром, даље од ивичњака, и прелазак преко улице. Посебну пажњу обратимо на прелажење улице преко пјешачког прелаза, при чему треба да овладају појмовима „лијево и десно“. Приликом преласка улице треба да ходају десном страном пјешачког прелаза и држе подигнуту десну руку све док не пређу улицу. Вјежбају док сви не усвоје начин правилног прелажења улице преко пјешачког прелаза.
2. На исти начин вјежбамо прелазак улице на мјестима гдје је постављен семафор. Наставница и васпитачица стоје на тротоару, насупрот једна другој, и у рукама држе „семафор за пјешаке“, направљен од картона. На „семафорима“ су истакнуте боје – на једној страни црвена, на другој зелена. Дјеца стоје на „тротоару“ испред пјешачког прелаза. Чекају знак – зелено свјетло (наставница и васпитачица истовремено окрећу „зелени семафор“). Док је ка њима окренут “зелени семафор”, прелазе улицу, увјежбавајући поглед улијево и удесно, подижу десну руку, прелазе десном страном пјешачког прелаза.
3. Разговарају о својим искуствима. Да ли некада сами прелазе улицу? Да ли су некада имали непријатна искуства и зашто?
4. Донесу празне кутије (кутија од кекса, тетрапак...). Облијепимо кутију једнобојним сивим папиром. Од колаж папира изрежемо два црна квадрата, један црвени и један зелени. На једној страни кутије лијепимо горе црни, а доље зелени квадрат, а на супротној страни горе црвени, а доље црни квадрат. Играју се „семафора“ тако што окрећу кутију, а затим демонстрирају правила преласка улице. Игра се може изводити у учионици.

Рад са Уџбеником

1. Посматрају цртеже и објашњавају како се правилно прелази улица на мјесту гдје је обиљежен пјешачки прелаз. Зашто се Ана зауставила? У коју страну прво гледа? Треба нагласити да није довољно да само на почетку прелажења погледају лијево, па десно; све док траје прелажење улице потребно је да гледају лијево (до половине коловоза) и десно (до тротоара).

- Ученици коментаришу слике на којима Марко прелази улицу. Зашто на првој слици Марко стоји? По чему се овакав прелазак улице разликује од оног претходног – треба да уоче семафор. На првој слици обоје семафор црвено, а на другој зелено.
- Нацртају и обоје саобраћајни знак који су примијетили на путу од куће до школе. Гдје су га видјели? Претпостављају шта он поручује.

Помагала празне кутије, колаж папир, маказе

РАСКРСНИЦА

Циљеви

- уочава саобраћајнице у околини школе
- уочава саобраћајне знаке у околини школе
- усваја знања о правилном и сигурном кретању

Кључне ријечи

саобраћајнице, тротоар, пјешак, возач, саобраћајни знак, пјешачки прелаз, семафор, безбједно прелажење улице, правилно кретање, безбједно кретање

Приједлози активности

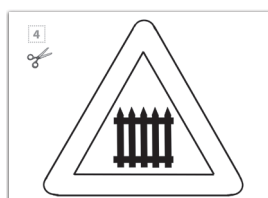
- Изведемо ученике у обилазак саобраћајница у околини школе. Уочавају улицу (коловоз), тротоар, ивичњак, пјешачки прелаз, семафор за пјешаке, семафор за возаче, саобраћајне знаке. Који дио саобраћајнице је намијењен кретању пјешака, а који возача?
- Разговарају о бојама свјетала на семафору. Када возачи треба да крену? Када морају да зауставе аутомобил? Посматрају кретање пјешака. Како се правилно прелази улица на мјесту гдје постоји семафор? Ко на слици правилно прелази улицу? Ко не поштује правила? Износе своје претпоставке зашто то није исправно.
- Изведемо дјецу ван школског дворишта. Увјежбавају правилно прелажење улице на пјешачком прелазу. Увјежбавају правилно прелажење улице на пјешачком прелазу гдје постоји семафор.
- Посматрају саобраћајне знаке. Шта нам говоре саобраћајни знаци? Наводе каквог су облика.

Рад са Уџбеником

- Посматрају и коментаришу раскрсницу. Набрајају шта све виде на цртежу. Ко правилно прелази улицу? Ко неправилно прелази улицу? Зашто тако мисле? Гдје је аутобуско стајалиште? По чему знају да је ту? Како дјеца на слици могу доћи до аутобуског стајалишта (користе

4

изразе лијево, десно)? Које саобраћајне знаке виде на слици? Које саобраћајне знаке су уочили у околини школе или на путу до школе?

2. Упознају се са саобраћајним знаком који упозорава на пругу. Из прилога 4 изрежу знак, залијепе га на сламку и поставе у постоље од пластелина.
3. Цртају своју улицу.

Помагала маказе, сламка, селотејп, пластелин

СИГУРНО У САОБРАЋАЈУ

Циљеви	<ul style="list-style-type: none">• усваја знања о правилном и сигурном кретању (групном, уз одраслу особу, по тротоару и ван њега)• усваја знања о безбједном кретању улицом која нема тротоар
Кључне ријечи	безбједни прелазак улице, безбједно кретање (уз ивицу пута без тротоара), кретање у групи, пруга, рампа

Приједлози активности

1. Разговарају о својим искуствима. Како прелазе улицу? С којом одраслом особом најчешће прелазе улицу? Да ли сами прелазе? Да ли су некада имали непријатна искуства и зашто?
2. Разговарамо о сигурном ходању улицом која нема тротоар. Разумију да треба да се крећу десном страном улице. Ово је једноставно објаснити ако кажемо да је потребно да виде аутомобил који им долази у сусрет. Ово правило, међутим, не важи ако се улицом без тротоара крећу у групи; онда треба да се крећу лијевом страном улице.
3. Замрачимо учионицу. У учионици поставимо предмете са флуоресцентним бојама. Наставник прелази батеријском лампом преко различитих предмета у просторији. Ученици уоче да се предмети који имају флуоресцентне дијелове добро виде у мраку, они у мраку свијетле (рефлектују свјетлост). Освијетле учионицу. Наставник још једном прелази преко предмета лампом. Да ли и сада свијетле? Закључују да предмети с флуоресцентним бојама свијетле у мраку и да се због тога добро уочавају. Да ли су те предмете видјели још негдје? Проналазе такве боје код себе (на патикама, јакни, школској торби...). Износе своје претпоставке о томе како ове боје могу допринијети сигурном кретању у саобраћају.
4. Разговарамо о сигурном ходању у групи. Договарамо се о правилима сигурног кретања. Изведемо дјецу у шетњу. Уоче објекте у околини

школе. Након повратка у учионицу разговарамо о њиховом групном кретању. Ко није поштовао правила? У чему је погријешио? Претпостављају које су могуће посљедице непоштовања правила.

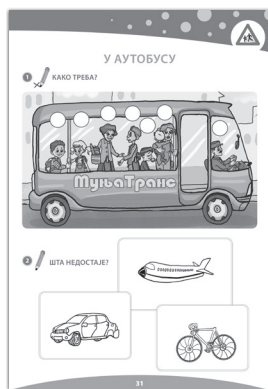
- Обиђемо жељезничку станицу. Описују изглед пруге. Које саобраћајно средство се креће по прузи? Како прелазимо пругу (на мјесту гдје постоји рампа)? Шта значи спуштена рампа, а шта подигнута? Схватају да спуштена рампа означава долазак воза и да морају сачекати да се подигне.

Рад са Уџбеником

- Ученици посматрају и коментаришу слике на којима су приказане ситуације учесника у саобраћају. Уочавају правилно и неправилно понашање. Шта се може десити ако не поштујемо саобраћајна правила? Примјере правилног понашања означе 😊, а неправилног ☹.

Помагала предмети са флуоресцентним бојама (дјечије патике, школске торбе, дјечије јакне), батеријска лампа

У АУТОБУСУ

Циљ	• усваја знања о правилном понашању у превозним средствима
Кључне ријечи	путник, сапутник, превозно средство, кондуктер, станица, возач, сигурно, безбједно

Приједлози активности

- Разговарају о превозним средствима. Која превозна средства имају код куће? Којима од њих управљају одрасли? Којим превозним средствима они сами могу да управљају? Наводе све што знају о поменутиим превозним средствима: назив, намјена (превози људе, робу...), величина, боја, колико путника може да превезе...
- Разговарају о својим путовањима с породицом. Чиме најчешће путују? Ко сједи на предњем сједишту, а ко на задњем? Чему служе појасеви? Износе своје мишљење о томе од чега их они штите.
- Лијепимо на фланелограф фотографије саобраћајних средстава за превоз путника. Именују саобраћајна средства. Причају о својим искуствима током путовања. Гдје је почело путовање? Шта су морали да купе да би могли да путују (аутобуска карта, возна карта, авионска карта...)? Ко прегледа карте? Шта им се допало током путовања, а шта не? Чиме највише воле да путују?

4. Претходну активност можемо наставити прављењем графикона. Подијелимо жетоне с љепљивом позадином. Изнад фотографије саобраћајног средства којим су путовали лијепе жетоне. На крају ће моћи да уоче саобраћајно средство којим су дјеца из одјељења највише путовала (оно изнад којег је залијепљено највише жетона).
5. Игра „У аутобусу“. Поређамо столице тако да изгледају као сједишта у аутобусу. На сваку столицу налијепимо ознаку за сједиште. У углу учионице импровизујемо шалтер за продају карата. Подијелимо ученицима новчанице од папира. Затим се подијеле у групе, тако да свакој група добије назив насеља до којег путује; једно дијете добије улогу кондуктера – да прегледа возне карте. Наставник сједи за „шалтером“ и продаје карте. На свакој карти је ознака сједишта. Ученик долази до „шалтера“, „купује“ карту до одређеног насеља и даје одговарајући износ новца. Када ученик купи карту, покаже је „кондуктеру“ и сиједи на одговарајуће мјесто. Након тога почиње путовање, „путници“ пјевају пјесму коју сви знају. Послије одређеног времена „возач“ престаје са пјесмом и најављује насеље (станицу) на којој одређена група треба да изађе. Путовање траје док сви не стигну до свог одредишта.
6. Цртају саобраћајна средства.
7. Праве од пластелина саобраћајно средство, по жељи.

Рад са Уџбеником

1. Посматрају слику аутобуса. Означе ко се понаша исправно/културно. Разговарају о томе како се треба понашати у аутобусу. Коментаришу понашање путника који се не понаша културно. Како би они поступили да су на мјесту дјевојчице која сједи? У чему она гријеша? Ко управља аутобусом? Зашто је потребно да иза возача нема путника?
2. Именују саобраћајна средства на сликама. Како се зову људи који управљају њима? Уочавају шта недостаје и доцртају (крило авиона, точкови аутомобила и сједиште бицикла). Обоје средство које им се највише допада. Објасне зашто је тако.

Помагала

фотографије саобраћајних средстава, жетони, возне карте, папирнате новчанице, пластелин

МОЈА ПОРОДИЦА

У овом поглављу смо обједињавањем сродних тема (*Породице, Код куће, Како помажем, Правила и договори, Мој љубимац, Рођендан, Славимо*) настојали да дјеци помогнемо да разумију и усвоје појмове или релације, предвиђене Предметним програмом, на функционалан и свеобухватан начин. Циљ нам је да ученици уоче релације у породици, упореде и издвоје различите породичне моделе, да препознају и улоге, права, обавезе, важне догађаје и дешавања унутар и ван породице.

Породичне заједнице се разликују по више критеријума. То може бити бројност породице, услови или средина у којој она функционише, начин на који организује живот, присуство или одсуство неких чланова породице и др.

Дјеца у школу доносе различита искуства из својих породица и друштвене средине у којој живе. Кроз разговор уочавају разлике између породица које знају. Имајући у виду чињеницу да дјеца потичу из различитих породичних средина, настојимо да опрезно говоримо о овоме, тј. да избјегавамо одреднице (не)комплетна, (не)потпуна, велика, мала, да препознамо и уважимо различита искуства и породичне моделе.

Кроз разговор и примјере препознају разлике између породица с једним родитељем, усвојитељске породице, хранитељске, проширене – у којима живе бабе и дједови, рођаци и др. Разговарамо о разлозима зашто су породице различите (удаљеност родитеља, развод, смрт). Не може се рећи који тип породице је најцјелисходнији, па на примјерен начин дјеци можемо објаснити да није исправан став да је „потпуна породица“ (дјеца и два родитеља) једина пожељна.

Дјеца говоре о члановима властите породице, именују сродничке везе (родитељи, брат, сестра, баба, дјед, син, кћерка). Разговарамо и о различитим правима и обавезама чланова породице. Уочавају важност међусобног помагања, уважавања у породици. Уче се толерантности и поштовању других и другачијих породица. Овдје имамо пуно прилика да разговарамо и о правилима понашања у породици и заједници (међусобно помагање и договарање, подјела послова, брига о хигијени у кући, о кућном љубимцу, помоћ старијима...).

Разговарамо о томе гдје живе – у кући или у стану. Породичне куће и стамбене зграде се разликују по величини, броју станова, изгледу дворишта. Најчешће у кући живе породице или људи који су у ближем или даљем сродству, док је у стамбеним зградама, обично више породица, које не морају бити у сродству. Положај куће или зграде може бити различит. Ради ближе оријентације, добро је да знају улицу и тачну адресу, па и објекте из окружења. Како изгледа њихов кућни амбијент? На који начин они сами доприносе одржавању хигијене у кући, уређивању и уљепшавању кућног простора? Нека дјеца имају кућног љубимца и зато имају додатне обавезе око одржавања хигијене у кући. Разговарамо о томе. На који начин брину о кућном љубимцу? Шта дјеца која немају кућног љубимца мисле о томе?

Брига о кућним љубимцима је за дјецу веома важна, јер утиче на развијање позитивног и одговорног односа према животињама. Притом, нека дјеца имају прилику да ублаже и превазиђу могуће страхове од животиња, као и да разумију њихове потребе и почну да брину о њима.

У породици обиљежавамо неке важне празнике – дјечије и рођендане осталих чланова породице, неке друге породичне празнике. Обиљежавамо и неке друге празнике, нпр. Дан жена, затим државне или међународне празнике. То су прилике да дјецу уведемо у разговор о посебним празницима које они обиљежавају са својим породицама. Подстичемо их да уче о другим и другачијим обичајима, прославама, празницима, да их поштују, јер и на тај начин показују да прихватају и разумеју различитост.

У школи припремамо прославу Дана школе. Један од најомиљенијих дјечијих и породичних празника, који се обиљежава у цијелом свијету, јесте Нова година. Иако се начин празновања разликује у зависности од врсте славља, од начина на који породица томе прилази, од културе и традиције, можемо говорити о неким свечарским обиљежјима својственим већини празника. Шта тада радимо? Облачимо свечанију одјећу, украшавамо простор куће или насеља, припремамо празнична јела, поклоне, тада одрасли имају више слободног времена за дружење.

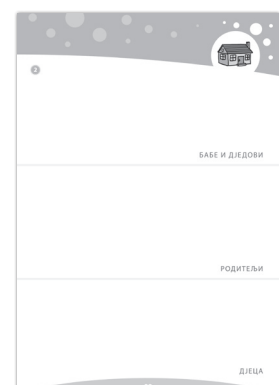
Празници омогућавају лакше усвајање представа о времену. Дјеци на овом узрасту ближи су и прихватљивији празнични дани којима породице посвећују већу пажњу и када укључују и њих у креирање свечане атмосфере.

РАЗЛИЧИТЕ ПОРОДИЦЕ

Циљеви	<ul style="list-style-type: none"> • зна ко чини њихову породицу • уочава да породице могу бити различите
Кључне ријечи	породица, родитељи, сестра, брат, баба, дјед, син, кћерка, млађи, старији, прије, после

Приједлози активности

1. Разговарамо о различитим породицама. Кроз цртане филмове представљамо различите облике породица – породице с једним родитељем, породице с два родитеља, породице у којима живе и баба и дјед. Уочавају колико породице имају чланова. Инсистирамо на томе да сваки облик породичне заједнице има једнаку вриједност. Износимо разлоге због којих постоје различити облици породица (развод родитеља, раздвојеност, смрт).
2. Праве пано с фотографијама своје породице.
3. Из часописа режу фотографије људи и састављају различите породице. Одређују сродничке везе међу члановима, измишљају њихова имена, презимена, занимања, омиљене активности.
4. Формирамо групе од по петоро дјеце. Групе ће представљати породице. Двоје дјеце ће бити родитељи, двоје дјеца, а једно дјед или

бака. Играју се породице. Договарају се о обавезама. Шта раде кад је неко болестан? Договарају се ко ће његовати болесника. Другачије дијеле обавезе. Сваки „члан породице“ објасни зашто је преузео баш ту обавезу/активност.

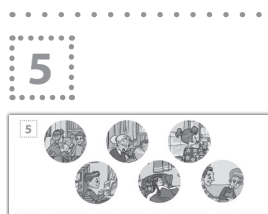
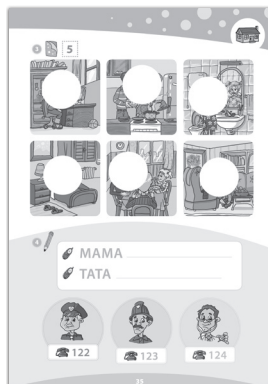
5. Направимо ситуацију у којој су родитељи морали негдје да оду и да су им повјерили брата или сестру на чување. Ученици објашњавају како ће је/га чувати, забавити. Шта ће урадити ако плаче? Шта ако је гладно?

Рад са Уџбеником

1. Посматрају и коментаришу слике породица. Колико имају чланова? Која породица има највише чланова, а која најмање? Уочавају различитост породица. Обоје онолико поља колико породица има чланова.
2. Цртају породицу по генерацијама или лијепе фотографије: бабе и дједови, родитељи, дјеца.

Помагала фотографије породица ученика, часописи, хамер, љепило, маказе

КОД КУЋЕ

Циљеви

- разликује кућу од стана
- упознаје појединости везане за изглед своје куће/стана (именује просторије у кући/стану, препознаје њихову намјену)
- зна важне телефонске бројеве (полиција, ватрогасна служба, хитна помоћ)

Кључне ријечи кућа, стан, зграда, дом, двориште, просторије у кући/стану – трпезарија, дневна соба, кухиња...; комшија (сусјед), адреса, важни телефони: 122 – полиција, 123 – ватрогасна служба, 124 – хитна помоћ

Приједлози активности

1. Током обиласка околине посматрају куће и зграде за становање. Уочавају сличности и разлике у изгледу кућа, зграда, разлике између куће и зграде. Броје спратове кућа и зграда. На кућама и зградама су бројеви. Зашто? Који је број на њиховој згради/кући?
2. Разговарају о објектима у непосредној околини њихове куће или зграде. Да ли неки друг/нека другарица из одјељења живи у њиховој близини? Како се зову њихове комшије? Које су им најближе продавнице? Шта се у њима може купити?
3. Из шешира извлаче картончиће на којима су нацртани предмети из

различитих просторија у стану (пешкир, чешаљ, сапун, кутлача, шарпа, јорган, компјутер...) и кажу шта гдје припада.

4. Разговарамо о могућим опасностима у стану и потребном опрезу у различитим ситуацијама. Кома се можемо обратити за помоћ? Када ћемо позвати полицајца, када ватрогасца, а када хитну помоћ?
5. Правимо кућицу. Потребна је мања картонска кутија, лијепак, маказе, кора од дрвета, шишарке. Од картонске кутије праве кућицу, изрежу отворе за прозоре и врата, направе кров. Налијепе на кућицу кору дрвета (или штапиће од сладоледа). Листиће шишарке залијепе на кров.

Рад са Уџбеником

1. Посматрају слику куће и описују њен изглед. Колико има спратова? Које просторије виде на пресеку? Шта се налази у дворишту? Која је сличност ове куће с објектом у коме они станују? У чему се разликују?
2. Цртају своју кућу/зраду.
3. На сликама су представљене просторије у кући. Из прилога 5 лијепе дијелове просторија који недостају.
4. У кући морамо бити опрезни. Разговарају о могућим опасностима у кући. Кома се обратити за помоћ у случају опасности? Наводе телефонске бројеве: један два два, један два три, један два четири. Напишу бројеве телефона родитеља.

Помагала	кутија или шешир, картончићи с нацртаним предметима из куће, мања картонска кутија, кора од дрвета или штапићи од сладоледа, љепило, маказе
-----------------	---

КАКО ПОМАЖЕМ

Циљеви	<ul style="list-style-type: none"> • упознаје своје обавезе у породици • уочава да треба уважавати интерес и потребе других • уочава значај одржавања хигијене
Кључне ријечи	хигијена, одржавање хигијене, помоћ, обавеза, договор, послови у кући – усисавање, слагање...

Приједлози активности

1. Разговарају о различитим активностима које обављају у кући. Шта раде (како помажу) сваког дана? Шта највише воле да раде, а шта не воле?
2. Направимо табелу с приказаним активностима у кући. Уписују штрик поред оне активности коју највише воле да обављају, а крстић поред оне коју не воле. Израђујемо хистограм омиљених активности.

3. Читају приче о животу породице, на селу и у граду. Ко шта ради? Како дјеца помажу старијима? Поистовјећују се с дјецом, јунацима приче и разговарају о томе шта би још могли радити.
4. Разговарају о актуелним догађајима из живота и указују на примјере правилног и неправилног опхођења које су уочили.

Рад са Уџбеником

1. Посматрају слике и коментаришу шта је приказано на њима. Боје кружић поред активности коју они сами обављају. Коментаришу да ли је то њихова стална обавеза, колико често помажу...
2. Цртају како још могу да помогну.

Помагала

наставни листић – табела са активностима у кући, приче о животу породице на селу и у граду

ПРАВИЛА И ДОГОВОРИ

Циљеви

- упознаје правила понашања у породици
- уочава значај одржавања хигијене
- развија способност споразумијевања

Кључне ријечи

хигијена, правило, договор, поштовање договора, допуштење

Приједлози активности

1. На пано окачимо слике просторија у кући, а на сто ставимо картончиће с кућним апаратима и средствима за одржавање хигијене, окренуте сликом надоље (ка столу). Узимају један по један картончић и сваки апарат или средство придружују слици просторије на пану за коју сматрају да је одговарајућа. Игра је завршена када су на пано закачени сви картончићи.
2. Разговарамо о правилима и договорима. Која правила важе код њих у кући? Када се и о чему најчешће договарају? Да ли сви испуњавају своје обавезе? Шта се дешава ако неко не испоштује правило? Причају о правилима и договорима у игри, у школи, у учионици. Зашто су договори и правила важни? Говоре о правилима која важе у школи.
3. Наводе неке послове тј. активности које не смију да раде сами. Наводе разлоге зашто је тако.
4. Говоре своја искуства о незгодама у кући које су настале због непоштовања договора.

Рад са Уџбеником

1. Повезују чланове породице са активностима које су означене на слици. Који члан породице има највише дужности? Мора ли тако бити? Може ли другачије? Како би они могли помоћи?
2. Коментаришу ситуације на сликама. Означе активност коју могу обављати с допуштењем родитеља. Зашто је за неке активности, иако се ради о помагању, потребно допуштење родитеља?

Помагала

слике просторија у кући, картончићи са сликама апарата и средстава за одржавање хигијене

МОЈ ЉУБИМАЦ

Циљеви

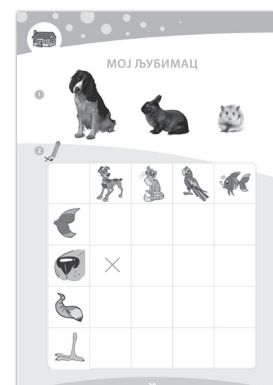
- упознаје карактеристике кућних љубимаца
- повезује жива бића и окружења у којима живе
- уочава да је за раст и развој животиња потребна храна
- уочава значај одржавања хигијене

Кључне ријечи

кућни љубимци, ветеринар, длака, перје, сколониште (азил) за животиње

Приједлози активности

1. Говоре о животињама које знају. Гдје су их видјели? Шта све знају о њима?
2. Разговарају о свом кућном љубимцу. Како се зове? Има ли још неко, посебно име? Ко је у породици изабрао ту животињу? Зашто је одабрао/ одабрала баш ту животињу за љубимца? Како изгледа? Чиме се храни? Гдје борави (у кавезу, акваријуму, у кући, напољу)? Шта највише воли да ради? Шта не воли? Шта је потребно за одржавање хигијене тог кућног љубимца? Како брине о његовом здрављу?
3. Разговарамо о новим прописима који се тичу држања паса у насељу – ко може да изведе пса напоље, шта пас треба да има (корпу, поводац), гдје се може извести, да ли се животиње могу уводити у просторије које користе сви станари зграде...
4. Уколико у учионици постоји акваријум, направимо распоред храњења рибица. Може се направити распоред и за заливање биљака у учионици.
5. Од папира направимо силуете паса или мачака, онолико колико има ученика. Сваком ученику дамо једну силуету пса или мачке, колаж, вуну, љепило, маказе, бојице... Заједно праве албум са псима и мачкама. Сваки ученик на свој начин представља дату животињу,

зависно од материјала и прибора који је добио. На корицама у облику пса пробуше се рупе, а тако и на сваком дјечијем цртежу пса. Радови се каче на конач и повезују с корицом. Албум је тако увезан и може се листати. На исти начин повезујемо и албум с мачкама.

6. Гледају филмове, читају енциклопедије и приче о кућним љубимцима.
7. Причају о згодама и незгодама с кућним љубимцима.
8. Праве пано са фотографијама својих кућних љубимаца.
9. Моделују од пластелина кућне љубимце.
10. Посјетимо азил за животиње, уколико постоји у њиховом мјесту. У госте позовемо ветеринара или посјетимо ветеринарску станицу. Које животиње лијечи? Који су најчешћи разлози због којих људи доводе своје љубимце? Зашто се животињама дају вакцине? Од чега их оне штите? Ученици који имају кућне љубимце износе своја искуства с њима – да ли су били болесни, ко их је водио ветеринару, како им је ветеринар помогао.

Рад са Уџбеником

1. Именују кућне љубимце на фотографијама. Да ли они сами имају кућног љубимца? Којег? Како се зове? Од кога су га добили? Када? Ко се највише брине о њему?
2. Разговарају о дијеловима тијела животиња. Које животиње имају реп, које крила, које пераје...? Препознају коме припада пераје, њушка, реп, нога и означавају у табели.
3. Цртају свог кућног љубимца или оног којег би вољели да имају.
4. Брига о животињама – повезују кућне љубимце и одговарајуће предмете. Шта је све потребно да би животињи било добро код нас? Како они брину о љубимцу? Како га хране? Како одржавају хигијену кућног љубимца? Да ли га купају, колико често? Ко од чланова породице највише брине о њему? Шта раде када се разболи?

Помагала

вуна, колаж папир, маказе, љепило, бојице, пластелин, фотографије кућних љубимаца, филмови са кућним љубимцима, енциклопедије

РОЂЕНДАН

Циљеви

- уочава да су неки дани посебно важни, јер су им људи дали посебан значај
- уочава да треба уважавати интересе и потребе других

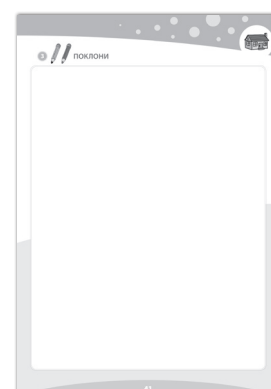
Кључне ријечи

празник, рођендан, славље, слављеник/ца, културно понашање, договор

Приједлози активности

1. Разговарају о свом рођендану. Наводе како га славе, гдје славе и кога позивају. Описују игре које најрадије играју. Ко им помаже у организовању игара? Да ли се током славља дешавају конфликти? Зашто? Како их рјешавају? Наводе своје мишљење о томе како је могуће избјећи конфликт. Закључе да је важно постићи договор приликом бирања игара, као и поштовати правила.
2. Игра памћења – размисле шта би вољели да добију за рођендан. Издвојимо ученика коме је у том мјесецу рођендан; он ће саопштити шта жели да добије на поклон, на примјер: *За свој рођендан желим зеца*. Други ученик понавља претходну жељу и додаје своју: *За свој рођендан желим зеца и ролере...* Сваки сљедећи ученик понавља док неко не заборави претходно изречене жеље. Тада почиње нови круг.
3. На правоугаоним картонима праве рођенданске честитке: користе колаж папир, фотографије и цртеже из часописа, разне боје, лијепак у боји...
4. Календар рођендана – направимо пано са 12 квадрата. Изнад сваког квадрата напишемо назив мјесеца, а у квадрат име, слику и датум ученика који у том мјесецу слави рођендан.
5. Одјељенски воз – ученици доносе у школу по једну своју мању фотографију. Њихове фотографије представљаће вагоне воза, тако што ће критеријум редосљеда фотографија бити хронолошки слијед слављења рођендана, почевши од септембра. Воз закаче на зид.
6. Славимо рођендане – слављенику/слављеници пјевамо пјесме, играмо игре по жељи слављеника, изађемо у шетњу...

Рад са Уџбеником

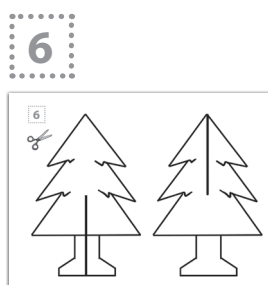
1. Посматрају слику и уочавају шта је приказано на њој. Шта раде дјеца на слици? Коју игру играју? Да ли су они некада играли „фота“? Ко се неприкладно понаша? Око чега се отимају дјечак и дјевојчица? Шта они мисле о томе? Ко треба да отвара рођендански поклон? Шта раде дјеца с балоном? Шта може да се догоди? Како они сами воле да прослављају рођендан?
2. На слици је приказана торта. Доцртају онолико свјећица колико имају година.
3. Цртају шта су добили за рођендан или шта би вољели да добију.

Помагала

хамер, дјечије фотографије, колаж папир, часописи, бојице, љепило

СЛАВИМО

Циљеви

- уочава да су неки дани посебно важни, јер су им људи дали посебан значај
- умије да наведе неке празнике који се славе у породици
- препознаје како се славе неки празници
- уочава да треба уважавати интерес и потребе других

Кључне ријечи

празници, празновање, свечаност, приредбе, Дан школе, Нова година, Осми март, Први мај, маскенбал

Приједлози активности

1. Разговарају о празницима које славе у својој кући. Који су то празници? Како их прослављају? Која су обиљежја тих празника – по чему их препознају? Који празници су им омиљени и зашто?
2. Календар празника – на папиру нацртају обиљежје празника, а затим папир лијепе на календар, на мјесец у коме се слави.
3. Припремамо се за приредбе поводом Нове године, Осмог марта, Дана школе (рецитације, скичеви, игракази). У избору садржаја могу учествовати и ученици, тако што ће од предложених одабрати оне који им се највише допадају. Могу учествовати у избору учесника – организујемо аудицију.
4. Од креп-папира, колаж-папира, алу-фолије праве украсе за јелку и учионицу.
5. Разговарају о маскенбалу. Да ли су некада учествовали у њему? Које су маске носили? Ко им је помогао да направе маску? Шта би вољели да буду на сљедећем маскенбалу? Објашњавају зашто су изабрали баш то. Од чега би могли направити маску? Који материјали су им потребни? Ко им може помоћи у изради?
6. Уз помоћ старијих израђују маске. На картону нацртају шта би вољели да представља њихова маска, изрежу отворе за очи, обоје маску. С лијеве и десне стране картона провуку растегљиви конач, тако да маску могу ставити на лице.

Рад са Уџбеником

1. Посматрају слике и наводе шта је приказано на њима. За који празник китимо јелку? Која слика представља прославу Дана школе? По чему су то закључили? Разговарају о маскенбалу – како је настала ријеч маскенбал? Када се прави ватромет? Шта славимо 8. марта?
2. Из прилога 6 изрежу јелку, пратећи упутство из Уџбеника. Јелку обоје и доцртају украсе.
3. Цртају маску за маскенбал.

Помагала

зидни календар, игракази, картон, растегљиви конач, бојице, креп-папир, колаж-папир, алуминијска фолија

СТИЖЕ ЗИМА

Ово поглавље представља неодвојиви дио cjеловитог концепта који укључује смјењивање годишњих доба. Састоји се од четири теме: *Хладно је, На зимовању, На селу, Трагови у снијегу.*

Кључни циљеви у оквиру овог поглавља су да ученици: уочавају промјене које се догађају у живој и неживој природи под утицајем времена; разумију да се смјена годишњих доба и промјене које их прате дешавају по одређеном редосљеду; уоче и сазнају на која кретања могу утицати.

Временске прилике условљавају промјене у биљном и животињском свијету. Ниже температуре, краћи дани, недостатак хране утичу на активности животиња и промјене биљака. О промјенама биљака ученици могу закључити посматрањем дрвећа у околини школе. Лако ће уочити како зими изгледају листопадне, а како зимзелене биљке.

Промјене су уочљиве у активностима животиња. Птицама зими можемо помоћи тако што правимо кућице за њих, остављамо им храну. О домаћим животињама бринемо на посебан начин. И људи се прилагођавају зимским приликама – топлије се облаче, загријавамо просторе за живот, мијења се исхрана. У зимском периоду специфични временски услови захтијевају посебну бригу о здрављу тј. одговарајућу исхрану, његу, личну хигијену, физичку активност, одмор.

Зима је и вријеме радовања – уживања у зимским љепотама, снијежним играма, вријеме новогодишњих празника и зимског одмора.

ХЛАДНО ЈЕ

Циљеви	<ul style="list-style-type: none">• прати и уочава промјене на биљкама и животињама зими• упознаје карактеристике дивљих животиња• поштује уређивање по договореном критеријуму
Кључне ријечи	зима, снијег, дивље животиње, пребивалиште, прехранивање животиња

Приједлози активности

1. У школском дворишту посматрају дрво које су почели посматрати у јесен. Уочавају промјене у изгледу дрвета. Упорјеђују листопадно и зимзелено дрво, наводе сличности и разлике.

2. Цртају „њихово“ дрво. Упоредјују га са цртежом који су направили у јесен.
3. Разговарају о домаћим и дивљим животињама из њиховог окружења. Како се хране? Ко брине о њима? Гдје им је склониште?
4. Читамо о животу животиња у зимском периоду. Како им човјек помаже зими? Како им они сами могу помоћи (остављају мрвице хљеба, израђују кућице за птице)?
5. Посматрају филмове о животу животиња у зимском периоду.
6. Од тетрапак амбалаже праве кућицу за птице. Кутију облијепе самољепљивим папиром или тапетом. Направе отвор за улазак птица у кућицу. Кутију поставимо на прозор или терасу – испред улаза; у кућици остављају мрвице хљеба.

Рад са Уџбеником

1. На слици посматрају дрво и околину. Уочавају промјене у изгледу у односу на јесен. Коментаришу животиње са слике. Шта раде зец и јелен? Шта ради медвјед? Гдје се он налази? Износе своје претпоставке о томе зашто медвјед преспава зиму. Када ће се пробудити? Зашто тада? Ко брине о животињама које живе у шуми? Како им људи могу помоћи?
2. Разговарају о пребивалиштима. Повезују бића с њиховим пребивалиштем.

Помагала

филмови о животињама, приче о животињама, енциклопедије, тетрапак амбалажа, маказе

ЗИМОВАЊЕ

Циљеви

- уочава утицај времена на активности човјека
- уочава човјекове дјелатности везане за зиму

Кључне ријечи

снијег, зимовање, одмор, гардероба, мраз, грудвање, санкање, скијање

Приједлози активности

1. Разговарамо о зими. Шта облаче зими? Набрајају гардеробу коју носе зими.
2. Разговарају о зимовању. Како се припремају за зимовање? Ко им помаже у паковању? Шта је неопходно да понесу? Зашто капу, шал, рукавице, чизме?

- Из часописа изрежу слике грудвања, санкања, скијања, клизања; направимо пано „Зимске радости“.
- Правимо панорамску кутију зиме. Потребна је картонска кутија величине 30 x 40 цм. Спољашњост кутије облијепе бијелим, а унутрашњост свијетлоплавим папиром. Од колаж-папира изрежу пахуљице, које закаче на конац и налијепе на горњи дио кутије, са унутрашње стране. На дно кутије постављају снијег од вате. Од пластелина моделују Сњешка Бијелића и поставе га на снијег. У позадини залијепе јелку коју су направили од зеленог колаж-папира. Отвор од кутије затворе прозирном фолијом.

Рад са Уџбеником

- Разговарају о зимовању. Гдје највише воле да иду зими? Шта тамо раде? Шта би највише вољели да раде зими? О чему морају да воде рачуна када су на снијегу? Из прилога 7 лијепе зимску одјећу, облаче Марка и Ану за зимовање.

Помагала

филмови о домаћим и дивљим животињама, приче о домаћим и дивљим животињама, енциклопедије, картонска кутија 30 x 40 цм, вата, конац, пластелин, колаж-папир, тетрапак и самољепљива тапета, маказе, љепило

НА СЕЛУ

Циљеви

- упознаје карактеристике домаћих животиња
- уочава да је живим бићима потребна храна
- уочава човјекове активности везане за зиму

Кључне ријечи

домаће животиње, пребивалиште, прехрањивање животиња, штала, сијено, храна

Приједлози активности

- Разговарају о домаћим животињама. Да ли су их видјели? Гдје су их видјели? Ко брине о њима? Гдје домаће животиње проводе зиму? Зашто их човјек гаји? Какве користи човјек има од домаћих животиња? Човјек гаји и животиње од којих не добија храну (пас, мачка, коњ).
- Обилазе сеоско газдинство или посматрају филм о гајењу домаћих животиња.
- Читају приче о домаћим животињама.

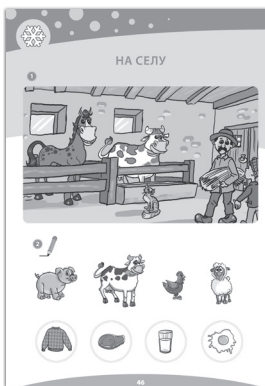
4. Изводе игру пантомиме – Погоди која је ово животиња.
5. Описују изглед домаћих животиња. Које домаће животиње имају рогове? Од којих добијамо млијеко? Чије је тијело прекривено перјем? Чије вуном? Моделују домаће животиње од пластелина или картона.
6. Опонашају кретање и оглашавање домаћих животиња.
7. Помоћу слика изрезаних из часописа, или слика које су сами нацртали, израђују тематске постере (дивље животиње, домаће животиње, кућни љубимци).

Рад са Уџбеником

1. Разговарају о животињама са слике. Именују их. Гдје се оне налазе? Ко брине о њима? Чиме их храни? Шта је сијено? Зашто их не изведе да пасу траву? Када ће моћи да их изведе на ливаду? Које још домаће животиње знају, а нијесу приказане на слици?
2. Разговарају о томе које користи човјек има од домаћих животиња. Од којих животиња добијамо млијеко, од којих месо, које нам требају због своје снаге, ко чува кућу...? Повезују домаћу животињу и користи које имамо од ње.

Помагала

часописи са сликама животиња, хамер, маказе, љепило

ТРАГОВИ У СНИЈЕГУ

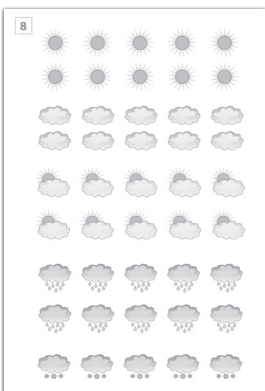
Циљеви

- поштује уређивање по договореном критеријуму
- уочава временске прилике зими

Кључне ријечи

временска непогода, вријеме, календар временских прилика, траг, отисак

8

Приједлози активности

1. Праве отисак стопала у снијегу. Упоредују величину отисака. Посматрају „шаре“ на отисцима које оставља различита обућа. Уочавају исте или сличне шаре.
2. Отисак стопала могу направити и у влажном пијеску. Поступак је исти као и у претходној активности.
3. Остављају отисак тијела у снијегу са раширеним рукама и ногама. Уочавају дјелове тијела – руке, ноге, труп.
4. Направимо апликације са животињама (птица, пас, вјеверица, риба, медвјед) и њиховим пребивалиштима (гнијездо, кућица за псе, рупа у дрвету, акваријум, пећина). На фленелограф каче апликације и на-

праве два скупа – скуп животиња и скуп пребивалишта. Након тога свакој животињи придружују одговарајуће пребивалиште.

5. На исти начин могу домаћим животињама придруживати користи које имамо од њих.
6. Разговарају о временским приликама зими. Како нам снијег може проузроковати проблеме? Шта се дешава када напада пуно снијега? Ко чисти прилаз кући или згради? Чиме га чисте? Могу ли они помоћи у томе?
7. Правимо пано временских неприлика зими. Пано закачимо поред паноа зимских радости.

Рад са Уџбеником

1. Именују предмете са слике – сличуге (клизаљке), скије, санке, бицикл. Причају о својим искуствима. Које од ових средстава су користили? Шта не можемо користити при кретању по снијегу? Шта се дешава ако бицикл возимо по снијегу ? (Износе своје претпоставке.) По чему се крећемо са сличугама? Заокружују оно чиме ће се најбрже спустити низ бријег.
2. Уочавају трагове у снијегу и повезују их с оним ко их је направио.
3. Разговарају о временским приликама зими. Из прилога 8 лијепе одговарајуће симболе који су у складу с временским приликама те седмице.

Помагала

апликације животиња и њихових пребивалишта, апликације домаћих животиња и користи од њих, часописи са сликама зимских радости и временским непогодама

ЖИВИМ ЗДРАВО

Ово поглавље садржи пет сродних тема: *Моје тијело, Растемо, Недјељни ручак, Бринем о здрављу, Покрени се*. Кључни циљеви овог поглавља су да: ученици знају који су спољашњи дјелови тијела, установе промјене које се дешавају на њиховом тијелу током раста и развоја; да науче да су за очување здравља потребни кретање, правилна исхрана и хигијена; да уоче, разумију и правилно користе временске одреднице (прије, данас, послије).

У првом разреду основне школе ученици треба да упознају своје тијело споља, с предње и са задње стране. Треба да знају да именују спољашње дјелове тијела. Упоредјују дјелове човјековог тијела с дјеловима тијела животиња. Разговарамо о уоченим разликама.

Што се тиче унутрашњих органа, не треба инсистирати на мјесту или функцији унутрашњих органа. У слjedeћем разреду, на основу препознавања функција тијела, закључиваће о постојању унутрашњих органа.

Говоримо о промјенама током раста. Притом се треба усмјерити на видљиве промјене на њиховом тијелу. Кроз разговор, описивање, анализирање, упоређивање фотографија из раног дјетињства, предшколског и садашњег, школског доба, запажају и истичу промјене. Како су изгледали као бебе, како су се мијењали? Шта се, осим висине и тежине, још промијенило? Треба указати да су рађање, раст, промјене, старење, умирање, својствени свим живим бићима, па и човјеку.

На правилан раст и развој, и уопште на очување здравља, утиче правилна исхрана, физичка активност и одржавање хигијене. Упућивање у правилну исхрану најбоље је започети освјешћивањем њихових личних навика у исхрани – шта воле да купују у продавници, шта највише воле да једу, која се јела спремају у њиховој кући....

Кретање и физичка активност је једна од примарних потреба дјетета. Стога је неопходно обезбиједити им простори и вријеме за физичке активности. Те активности ће допринијети бољој атмосфери и дјелотворнијем процесу учења. Истичемо да је за правилан раст и развој, поред правилне исхране, потребно довољно сна и боравак на чистом ваздуху.

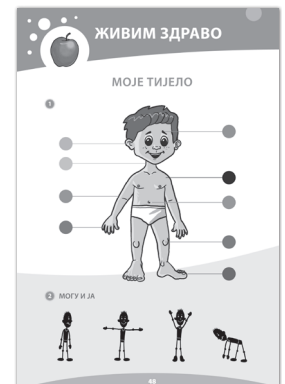
Некада је потребна помоћ љекара или стоматолога. Разговарамо када идемо љекару, односно стоматологу, организујемо игровне активности, драматизације, како би дјеца приближили важност одласка код љекара и како би превазишли отпоре и страховања од здравствених радника (који се појављују код неке дјеце).

Дјеца уче да разликују прошлост и садашњост и правилно користе временске одреднице – прије, сада, послије. Кроз игру, разговор и различите активности, драматизације, могу представити нека понашања својствена различитим периодима у животном развоју: како је било, како је сада и како ће изгледати у будућности.

МОЈЕ ТИЈЕЛО

Циљеви	<ul style="list-style-type: none"> • упознаје себе као живо биће • уочава властито кретање • сазнаје да физичке вјежбе помажу очувању здравља
Кључне ријечи	дјелови тијела – глава, врат, руке, раме, лакат, нога, стопало, кољено, ухо, око, нос, уста; чути, видјети, мирисати, додиривати

Приједлози активности

1. Упоредују своје тијело с тијелом друга/другарице. Пар ученика стане испред осталих ученика; они траже сличности и разлике међу њима. Упоредују им висину, дебљину, боју косе, дужину косе, боју очију...
2. Мјере своју тежину и висину. Упоредују с тежином и висином с почетка године (ученички досије).
3. Посматрамо покретљивост руке. Уоче да почиње у рамену, а завршава се прстима. Покрећу руку из рамена, савијају је у лакту, зглобу шаке. Скупљају и шире прсте. Уочавају мјесто савијања прстију. Показују зглобове на прстима.
4. Кажу ријеч на коју прво помисле кад виде: ухо, нос, око, уста. Разговарамо о томе чему нам служе различити дјелови тијела, нпр. врат, шаке, стопала...
5. Додирују грудни кош, опипавајући кости. Схватају да се у унутрашњости нашег тијела налазе кости. Додирују остале дјелове тијела. Гдје још има костију?
6. Из једног даха дувају у балон. Закључе да је балон надуван ваздухом који се налази у тијелу (плућима).
7. Помоћу стетоскопа слушају рад срца. Изводе вјежбе или трче пар минута (може и у мјесту), затим опет слушају рад срца.
8. Започнемо причу, а када застанемо, ученици допуњују реченицу. На примјер: Људи имају двије ноге. Двије ноге имају још и ... Ученик који је допунио реченицу понавља: Двије ноге имају људи, птице и... Онај ко допуни наставља понављајући и претходно и оно што је сам додао.

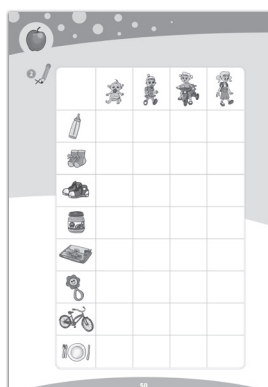
Рад са Уџбеником

1. Именују означене дјелове тијела (чело, ухо, врат, раме, лакат, шака, стомак, кољено, стопало).
2. Постављају се као фигура на слици. Изводе покрете тијелом као што је приказано. Заузимају став са одрученим рукама и имитирају лет птице. Подижу руке изнад главе, успињу се на врхове прстију, имитирају брање воћа. Савијају тијело тако да врховима прстију додирну под.

Помагала | висиномјер, стетоскоп

РАСТЕМО

Циљеви

- разликује прошлост и садашњост у свом животу
- усваја и употребљава временске изразе: прије, сада, послије
- класификује на основу једног показатеља

Кључне ријечи

рођење, старење, промјене, беба, предшколско дијете, ученик, прије, сада, послије

Приједлози активности

1. Донесу у школу различите ствари које користе дјеца од рођења до шесте или седме године. Предмете класификују у одређене временске интервале. То могу бити личне ствари и фотографије, а могу бити и ствари рођака, слике и илустрације из часописа и сл. Упоредују предмете, наводе зашто све служе.
2. Направимо картончиће са сликама предмета који се користе у неком од наведених периода живота. Класификују предмете по периодима.
3. Опонашају понашање беба. Како једу? Шта једу? Како се крећу?
4. Причају о згодама и незгодама из свог дјетињства, а које су им испричали старији чланови породице.
5. Разговарају о својој будућности. Шта ће се све на њима промијенити? Нацртају како мисле да ће изгледати кад порасту.
6. Ређају своје фотографије према временском слиједу изговарајући изразе *прије* и *сада*. Цртеж којим представљају како ће изгледати у будућности постављају на крај низа користећи израз *послије*.

Рад са Уџбеником

1. Описују цртеже. Уочавају по чему се Ана разликује на цртежима. Шта ради? Зна ли да хода, трчи, једе самостално, вози бицикл (с помоћним точковима или без њих)? Закључују да су цртежи поређани по временском слиједу.
2. Залијепе своје фотографије (или нацртају себе) у два периода живота (од рођења до 4. године и између 4. и 6. године). Која разлика је најочљивија?
3. Уписују крстић на мјесто које повезује предмет и одговарајући период живота.

Помагала

предмети из живота ученика, картончићи, фотографије

НЕДЈЕЉНИ РУЧАК

Циљеви	<ul style="list-style-type: none">• сазнаје да здрава храна помаже очувању здравља• упознаје правила понашања у породици
Кључне ријечи	здрава исхрана, разноврсна храна, воће, поврће, трговина, оброк, доручак, ручак, вечера, ужина, правила понашања

Приједлози активности

1. Разговарају о храни. Шта су доручковали? Шта највише воле да једу за доручак? Шта воле да ручају, вечерају? Да ли се за вријеме ручка или вечере породица окупља за столом? Када једу ужину? Која им је омиљена ужина? Шта не воле да једу, а морају? Претпостављају зашто им старији спремају храну коју они не воле да једу. Набрајају омиљено воће и поврће.
2. Говоре шта би за њих био идеални мени за недјељни ручак. Цртежом представљају мени.
3. Разговарају о здравој храни. Шта је потребно да једемо да бисмо били здрави? Изнесу претпоставке о томе зашто је нека храна здрава. Храна је неопходна за раст, зато мора бити разноврсна и разнолика. Коју храну не треба јести у великим количинама? Зашто?
4. Цртају шта воле да једу, шта не воле, шта није здраво јести у већим количинама. Разговарају о томе шта су нацртали.
5. Подијелимо наставне листиће са цртежима воћа и поврћа. Заокружују омиљено воће и поврће. На основу података направимо хистограм. Поновимо да је неопходно узимати разноврсно воће и поврће.
6. Из реклама за храну изрежемо што више слика с различитим врстама хране. На сто ставимо четири кутије. На свакој кутији, појединачно, нацртамо руку (шаку), виљушку, кашику, сламку. Разврставају слике хране у одговарајуће кутије – храну коју једемо прстима, виљушком, кашиком, сламком. Говоримо о правилном понашању за столом.
7. Разговарамо о правилима пристојног понашања за столом – постављању стола, правилном сједењу, коришћењу есцајага... Објаснимо да за сваку врсту хране постоји договорени начин како се пристојно једе. Причају о томе како се понашају у својој кући. Шта би могли поправити?
8. Подијелимо пластични прибор за јело – кашику, виљушку, нож. Изговарамо назив јела, а ученици узму одговарајући прибор и праве се да „једу“ (пантомима). Када изговоримо „супа“, треба да узму кашику и опонашају једење супе. Изговарамо: „месо“, „салата“, „хљеб“...

Рад са Уџбеником

1. Именују храну коју виде на слици. Заокружују шта најчешће купују. Коментаришу храну коју су заокружили.

2. Посматрају слику породице за столом. Уочавају ко се пристојно понаша, а ко не. Наводе у чему гријеше.
3. Нацртају воће од којег би правили воћну салату.

Помагала

наставни листић, рекламни материјал који приказује различите врсте хране, кутије, пластични прибор за јело

БРИНЕМ О ЗДРАВЉУ

Циљеви

- уочава важност одржавања редовне хигијене тијела
- сазнаје да физичке вјежбе и одмор помажу очувању здравља

Кључне ријечи

кретање, спорт, одмор, лична хигијена, љекар, стоматолог, болест

Приједлози активности

1. Разговарамо о томе шта је потребно да бисмо били здрави. Колико се крећу? Гдје воле да шетају? Којих се игара могу играти у природи? Којим се спортом баве? Када се одмарају у току дана? Када одлазе на спавање, када устају?
2. Разговарамо о личној хигијени. Колико често перу руке? Како перу руке (опису покрете)? Зашто је неопходно прати руке прије јела? Да ли перу руке сваки пут после употребе тоалета? Зашто је то важно? Како одржавају хигијену тијела? Каква је разлика између туширања и купања? Да ли се купају или туширају? Колико често се туширају/купају?
3. Подијелимо картончиће са цртежима различитих предмета и предмета за личну хигијену: метлица, детерџент за суђе, шерпа, кашика, ваза, маказице, сапун, чешаљ, паста за зубе... Одвајају картончиће за одржавање личне хигијене и закаче их на пано. Објашњавају чему служи сваки од предмета на слици.
4. Причају о болестима које су прележали. Ако не могу да се сјете назива болести, описују симптоме (температура, осип, бол у грлу...). Иду ли код љекара само кад су болесни?
5. Када перу зубе? Описују како перу зубе. Знају ли шта значи ријеч стоматолог? Зашто је важно ићи стоматологу? Колико често они посјећују стоматолога?
6. Посјетимо стоматолошку ординацију. Гледају постер на коме је приказано правилно прање зуба. Разговарају са стоматологом о хигијени уста.

Рад са Уџбеником

1. Посматрају слике и коментаришу их. На којим сликама је приказана физичка активност, а на којој одмор? Да ли користе компјутер? Шта воле да раде на компјутеру? Колико времена проводе у томе? Саопштимо да није препоручљиво проводити превише времена за компјутером. Иду ли у позориште? Колико често? С ким иду? Која им се представа највише допала?
2. Како је обучен љекар на слици? Шта ради? Како прегледа дјечака? Присјећају се када су посљедњи пут ишли код љекара и зашто? Опоначају љекарски преглед. Када су посљедњи пут били код стоматолога?
3. Уочавају шта ради Марко. Када треба прати зубе? Зашто зубе треба прати сваки пут после јела? Како се правилно перу зуби? Покретима опонашају прање зуба. Прочитамо шта пише испод пјешчаног сата. Претпостављају зашто пише три минута.

Помагала картончићи, четкица за зубе

ПОКРЕНИ СЕ

Циљеви	<ul style="list-style-type: none"> • уочава властито кретање • зна да опише и именује покрете • уочава кретање животиња • уочава да на нека кретања може да утиче
Кључне ријечи	кретање, покрет, ходање, трчање, скакање, поскакивање, верање, пузање, положај, држање, носити, вући, гурати, возити

Приједлози активности

1. Имитирају кретање животиња, нпр. лети као лептир, пливај као жаба, скачи као зец, пузи као змија... Посматрањем, именовањем и описивањем кретања дјеца постају свјесна кретања. Покрете тијела могу спознати чулима – додиром, видом, слухом, унутрашњим чулима у мишићима.
2. Игра „Музичка столица“. Столице поставимо у два круга, окренуте на слонима једне ка другима. Формирамо двије групе ученика који стоје око столица. У групама је један ученик више него што је столица. Сваку групу прати једна наставница. Пустимо музику. Ученици шетају око столица, водећи притом рачуна да сви буду на истом растојању од њих.

- Чим престане музика, ученици сиједају на столице. Онај ученик који не заузме столицу испада из игре. Побједници из обје групе такмиче се за столицу. Након завршене игре именују кретања која су изводили – ходање, трчање, сједење.
3. На пано ставимо пет слика: човјека који хода или трчи, птицу која лети, жабу која скаче, рибу која плива, змију која гмиже. Ученике подијелимо у групе и дамо им 10-15 слика различитих животиња. Животиње разврставају према начину на који се крећу: све што хода или трчи испод слике човјека, све што лети испод слике птице... Разговарамо о томе на које се све начине може кретати човјек.
 4. Изводе и описују покрете – савијају руке у лакту, покрећу шаке из зглоба, цијеле руке из зглоба у рамену, покрећу главу у различитим смјеровима, савијају тијело у појасу...
 5. Такмиче се у трчању – штафетно трчање. Формирамо двије групе ученика. Одредимо предмете око којих трче, враћају се ка својој колони и предају штафету. Након што предају штафету, одлазе на крај колоне. Игра је завршена када посљедњи ученик из групе оптрчи круг око означеног предмета и врати се до првог извођача. Побједник је она група која је прва завршила трчање и правилно предала штафету. Именују покрете – стајање, трчање.
 6. Кредом нацртамо круг. Ученике групишемо у парове. По један пар улази у круг. Прекрштених руку и скакућући на једној нози покушавају изгурати један другог из круга. Игра је завршена када сваки пар изведе игру. Након игре разговарају о томе како су избацили противника из круга. Уочавају да су то постигли гурањем, односно да на кретање могу да дјелују (силом).
 7. Како сила дјелује на кретање (може да га заустави или покрене)? Организујемо такмичење у вучењу конопца. Ко је побједио? (Она страна која је јаче повукла конопца, а тиме и групу с друге стране.) Уочавају да на кретање утичу силом коју улажу.
 8. Описују гурање и вучење. Која је разлика? Зашто неке ствари гурамо или вучемо? Да ли те ствари можемо носити? Треба ли више снаге за ношење или гурање, односно вучење?

Рад са Уџбеником

1. Обоје онолико квадратића колико ногу има биће односно предмет на слици. Столица има четири ноге, иако се на слици виде само двије; разговарамо о томе зашто столица не може стајати на двије ноге. Да би се стајало на двије ноге, потребна су стопала (човјек) или дуги прсти (птице).
2. Именују положаје и кретање дјецe са слике (стоји, плеше, чучи, лежи, стоји на једној нози).
3. Повезују кретање људи и животиња; увјежбавају глаголе кретања.
4. Описују шта покреће играчке на слици, шта се вуче, шта гура. Наводе шта се још гура, вуче. Зашто неке ствари вучемо или гурамо?

Помагала

музички ЦД, слике човјека и животиња, палица за штафету, конопца

ПРОЉЕЋЕ ЈЕ ТУ

Ово поглавље обједињује четири теме: *Дрво се мијења, Ко је чији?, Садим, сијем, Гдје живе?* у којима говоримо о промјенама у природи, на биљкама, животињама, о активностима људи у прољеће. Циљеви овог поглавље су да ученици: уочавају, прате и биљеже (симболима) промјене које ово годишње доба доноси, да повезују временске прилике с дешавањима у природи и активностима људи, да уоче разлике у природи у односу на друга годишња доба, да продубе знања о разликама између живе и неживе природе, да уоче да живот живих бића зависи од других бића и од неживе природе, да сазнају да су за живот живих бића потребни услови (храна, земља, свјетлост, топлота...).

Ученици посматрају промјене у природи: у дворишту, у расаднику, у парку. Одласком у парк, оближњу шуму, ливаду или на село, омогућићемо им да посматрају природу, да уоче шта се промијенило у односу на зиму. Користимо различите прилике да их подстакнемо да упоређују, повезују и закључују како се промјене у природи међусобно условљавају.

Повољније временске прилике у прољеће утичу на раст биљака – биљке листају, цвјетају, расту. Пошто је раст биљака лакше пратити у прољеће, то је прилика да дјеца, кроз различите активности у учioniци и напољу, сазнају шта је биљкама потребно за раст и развој, тј. шта им је потребно за живот. Да бисмо им помогли да схвате потребе биљака, у учioniци посадимо биљку, прате њен раст и развој, брину о њој. Сјемена и луковице биљака различите су величине, боје и облика. Да би проклијали, потребни су им влага, свјетлост и топлота. Када ученици саде луковице и сију сјеме – то је прилика да сазнају шта је биљкама потребно за живот (свјетлост, температура, топлота, земља, вода, простор), али и да унаприједи своје мануелне способности.

Шта се дешава са животињама у прољеће? Птице се враћају из топлијих крајева, неке се животиње буде из зимског сна. Сви су у потрази за храном. Животиње се хране биљкама или другим животињама. Од хране добијају енергију за живот. Закључују да је свим живим бићима, поред хране, неопходна вода, ваздух и простор.

О животу животиња ученици сазнају кроз разговор користећи књиге, филмове о животињама, уџбеник. Обезбиједимо посматрање живота мрава, птица у природи, али и у учioniци (формирањем тераријума или гнијезда за паука), водимо их у сеоско домаћинство да виде домаће животиње, да их непосредно доживе, успоставе контакт, хране. Упознају се с тим да жива бића добијају младунце којима је потребна пажња родитеља, храна и одговарајући услови за раст и развој.

ДРВО СЕ МИЈЕЊА

Циљеви

- уочава промјене на биљкама и животињама у прољеће
- упознаје временске промјене у прољеће (појаве и падавине)
- уочава неопходност припреме за рад

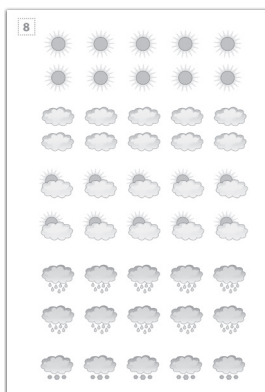
Кључне ријечи

прољеће, листање, цвјетање, вјесници прољећа, временске промјене, хербаријум

Приједлози активности

1. Обилазе ливаду, парк или врт. Посматрају биљке, упоређују их. Којих биљака није било зими? Уочавају да биљке у прољеће листају. Шта се догађа с листовима (листопадних биљака) у јесен (на тај начин започиње развијање појма цикличности)?
2. Именују прво прољећно цвијеће. Описују мјеста/станишта гдје живе (или гдје су их видјели). Зашто неке биљке зовемо вјесници прољећа? Коментаришу појам „вјесник“. Цртају прољећнице.
3. Праве одјељенски хербаријум. Уоче да је за прављење хербаријума потребно припремити се – потребне су новине за одлагање и пресовање биљака.
4. Обилазе пијацу. Уочавају различите врсте воћа и поврћа. Распитују се код продаваца које воће и поврће сазријева у прољеће. Именују и разликују воће које сазријева у прољеће. Цртају воће и поврће које су видјели на пијаци.
5. Од пластелина моделују воће и поврће које сазријева у прољеће. Разговарају о томе на које се начине воће и поврће може спремат и користити. Уочавају да је за здравље потребна здрава исхрана.
6. Посматрају животиње из своје околине. Којих животиња није било зими? Зашто? Које су животиње вјесници прољећа?
7. Посматрају активности мравца у мравињаку. Посматрају птице које праве гнездо. Притом наглашавамо да животиње не треба узнемиравати током посматрања. На тај начин се развија љубав према природи и истраживачки интерес, а и позитиван однос према очувању животне средине.
8. Читају приче и гледају филмове о животињама и њиховим активностима у прољеће.
9. Разговарају о активностима људи у прољеће. Шта раде људи у граду, а шта на селу? Које радове уочавају у прољеће у граду, тј. на селу? Како они могу помоћи одраслима?
10. Разговарају о времену у прољеће. Које су разлике у односу на вријеме зими? Уочавају да се промијенила и дужина дана. Зашто је дјечи то корисно? А животињама?
11. Правимо панорамску кутију прољећа. Потребна је картонска кутија 40 x 30 цм, прозирна фолија, каменчићи, колаж-папир, конач. На

8

предњој страни кутије направимо отвор 35 x 25 cm. Све стране и дно кутије обложимо зеленим колаж-папиром, горњу страну и унутрашњу (супротну од отвора) плавим. „Сунце“ и „траву“ налијепимо на унутрашњу страну кутије. На плаву унутрашњу страну налијепимо дрво направљено од колаж-папира. На стабло налијепимо листове. Постављају каменчиће у траву. Изрежемо цвијеће различитих боја и налијепимо на траву. Изрежемо и пчеле, лептире, бубамаре. Залијепимо на конач лептире и пчеле и закачимо за горњу страну кутије, а бубамаре ставимо у траву.

Рад са Уџбеником

1. Посматрају слику на којој је приказано како се дрво мијења током годишњих доба. Која слика представља прољеће? По чему су то закључили? Упоредјују изглед дрвета у различитим годишњим добима. Наводе сличности и разлике у изгледу дрвета. Упоредјују вријеме. Уочавају цикличност промјена.
2. Разговарају о времену. Прате вријеме у току једне седмице, из прилога 8 лијепе одговарајуће симболе. Упоредјују са временом зими.

Помагала	картонска кутија, пластична фолија, колаж-папир, каменчићи, љепило, пластелин, приче и филмови о животињама, хербаријум
-----------------	---

КО ЈЕ ЧИЈИ?

Циљеви	<ul style="list-style-type: none"> • упознаје карактеристике живих бића (упознаје чињеницу да се жива бића размножавају) • уочава да је за раст и развој живих бића потребна храна • поштује уређивање по договореном критеријуму
Кључне ријечи	храна, храна за биљке, храна за животиње, размножавање, раст, родитељ, младунци, мужјак, женка, пуноглавац, гусјеница

Приједлози активности

1. Разговарамо о томе да се жива бића размножавају и добијају младунце. Повезују разговор са својим одрастањем. Колико су времена провели у стомаку мајке? Колики су били кад су се родили? Када су проходили? Наведу неке животиње које рађају младунце.
2. У природи посматрају животиње и њихове младунце. Уче како се зову мужјак, женка и младунци различитих животиња. Колико младих

- имају? Како родитељи брину о младунцима? Шта раде младунци, гдје спавају, како и чиме се хране? Разговарамо о расту младунаца.
3. Цртају животиње и њихове младунце.
 4. Разговарамо о томе шта једу различите животиње и зашто им је потребна храна. Повезујемо са темом *Мој љубимац*. Закључују да је храна неопходна за живот сваког живог бића.
 5. Праве хранилице за животиње – за пужа, корњачу (или хрчка). У природи пронађу пужа и ставе га у теглу са пробушеним поклопцем. Зашто је потребно направити отворе на поклопцу? У теглу стављају различиту храну – салату, комад јабуке, сјеменке, хљеб... Хранилицу за корњачу праве од картонске кутије (без поклопца). Стављају различиту храну. Посматрају више дана. Разговарају и закључују шта животиње једу. Износе своје претпоставке о томе зашто теглу са пужем морамо затворити, а кутију са корњачом не. Послије посматрања, животиње пажљиво вратимо у природу, одакле смо их и узели.
 6. Правимо „гусјеницу“ за одлагање оловака, гумица, бојица... Потребне су пластичне флаше од јогурта, млијека, сока, колаж-папир, најлон чарапа. Изрежемо флаше до различите висине. Обложимо их колаж папиром и украсимо. Најлон чарапу изрежемо у комад величине 15 x 15 cm, напунимо ватом, скупимо све крајеве, завежемо концем. Нацртамо уста, очи и нос. Направимо антене од конца обмотаног око танке жице и причврстимо на главу. Посуде лијепимо универзалним љепилом једну за другу, ређајући их по величини од највише до најниже. Главу постављамо на прву, највишу посуду. У остале посуде стављају бојице, оловке...

Рад са Уџбеником

1. Посматрају и именују бића на цртежима. Разговарају о сличностима и разликама у изгледу одраслих и младунца. Уочавају да неки младунци немају сличности са својим родитељем (гусјеница, пуноглавац), док су неки веома слични. Повезују родитеље и младунце, а затим их боје истом бојом.

Помагала тегла, кутија (хранилице за животиње), различита храна (салата, јабука, сјеменке, хљеб)

САДИМ, СИЈЕМ

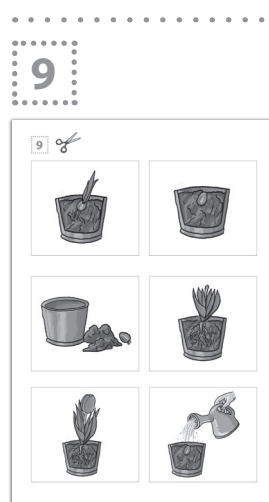
Циљеви	<ul style="list-style-type: none"> • уочава да су биљкама за живот потребни земља, ваздух, вода, топлота • уочава да је храна потребна за раст и развој живих бића • схватају да је за рад неопходна припрема • поштује уређивање по договореном критеријуму
Кључне ријечи	семе, сијање, луковица, коријен, стабло, клијање, сађење, земља, вода, свјетлост, раст

Приједлози активности

1. Посматрају сјемена различитих биљака. Ситнија сјемена посматрају лупом. Описују њихов изглед. Уочавају сличности и разлике (у облику, величини, боји).
2. Изводе експеримент (оглед). У двије стаклене тегле ставе папирне марамице. У једну теглу, између листова марамице, ставе сјеме пасуља, а у другу сјеме кукуруза. Претпостављају шта ће се догодити. Марамице поквасе водом и ставе на свијетло мјесто. Током једне седмице обје марамице у теглама квасе водом. Сваког дана посматрају промјене, прате клијање пасуља и кукуруза. Да ли се догодило оно што су претпостављали? Забиљежимо послје колико дана су сјемена проклијала. Шта је проклијало прво? Описују изглед младих биљака.
3. Поновимо претходни поступак са сјеменом пасуља, али у овом експерименту једну марамицу, тј. сјеме, квасимо водом, а друго не. Претпостављају шта ће се догодити. Посматрају. Да ли сјемена у обје тегле почињу да клијају? Које сјеме је проклијало? Зашто? Да ли се догодило оно што су претпостављали? Закључују да је за клијање сјемена потребна вода. Експеримент не изводимо са развијеном биљком, јер би биљка могла умријети. Дјеца треба да знају да су биљке жива бића и да их не треба „убити“ током експеримента.
4. У плитку посуду посијемо сјеме из кесице. Прочитамо упутство и сијемо према њему. На сваку посуду залијепимо слику са кесице, како бисмо знали шта је гдје посијано. Оставимо на топлотом мјесту и заливамо. Пратимо како биљке ничу. Посматрају и закључују шта је биљкама потребно за клијање.
5. Саде луковице – лале, нарциса, зумбула. Прате раст биљака.
6. Осликамо празне љуске од јаја – фломастерима нацртамо очи, нос, уста. У празне љуске ставе мало земље и посију сјеме траве. Када трава израсте, изгледаће као коса. „Косу“ могу шишати маказима и правити „фризуре“.

Рад са Уџбеником

1. Посматрају цртеже, наведу шта је потребно да припреме за експеримент (сијање пшенице). Према упутству посију сјеме. Сјеме заливају и постављају на осунчано мјесто. Претпостављају шта ће се

- догодити. Прате клијање и раст пшенице. Да ли се догодило оно што су претпостављали?
- Цртају шта се догодило са сјеменом које су посијали. Како изгледа изникла пшеница?
 - Из прилога 9 изрежу слике на којима је приказан развој лале из луковице. Сlike лијепе по правилном редосљеду. Причају причу о сађењу луковице. Шта је потребно да би биљка порасла из луковице?

Помагала	лупа, стаклене тегле, сјемена (пасуља, кукуруза, пшенице), луковице (лале, зумбула, нарциса), папирне марамице, љуске од јаја, земља
-----------------	---

ГДЈЕ ЖИВЕ?

Циљеви	<ul style="list-style-type: none">• упознаје карактеристике живих бића• повезује бића и окружење у којем живе• уочава да је храна потребна за раст и развој живих бића• поштује уређивање по договореном критеријуму
Кључне ријечи	животиње, биљке, шума, море, бара, ливада, окружење, средина

Приједлози активности

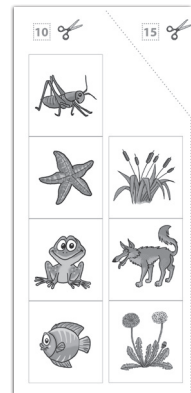
- Говоре о животињама које познају. Гдје те животиње живе? Које животиње живе у њиховој кући? Како се оне зову? Да ли су примијетили још неке животиње у својој кући, а да то нијесу кућни љубимци (мува, мрав, стонога, паук)? Које животиње живе у њиховом дворишту? Које можемо видјети у парку?
- Именују домаће животиње. Зашто их тако зовемо (домаће)? Ко брине о њима? Које животиње брину саме о себи и својим младунцима?
- Обилазимо околину школе. Током обиласка уочавамо различите врсте животиња и биљака (паук, глиста, мрав, гуштер, пуж, маслчак, бор, храст...). Животињу могу ставити на папир и посматрати, користећи лупу. Водимо рачуна да не повриједи животињу коју посматрају. Описују како изгледа, да ли има крила, има ли ноге, колико ногу има, како се креће... Након посматрања животињу вратимо тамо гдје смо је нашли. Описују изглед биљака.
- Обилазимо парк, шуму, обалу ријеке, језеро, бару, морску обалу, ливаду и посматрамо биљке и животиње које тамо живе. Претходно припремимо радне листове с различитим биљкама и животињама. Ученици заокружују животиње и биљке које су видјели на одређеном

станишту. Потрудимо се да обиђемо различита станишта, како би дјеца могла поредити запажања.

5. Разговарамо о животињама и биљкама које бораве и расту на одређеним стаништима.
6. Правимо становнике ливаде. Зелени креп-папир изрежу на танке траке и залијепе на картон. На комадићима картона нацртају животиња које живе на ливади (мраве, миша, лептира, бубамаре, пужиће) и цвијеће ливаде. Изрежемо их, обојимо и налијепимо на зелени креп-папир.
7. Разговарамо о бари и њеним становницима. Припремимо и подијелимо црно-бијеле цртеже животиња које живе у бари (жаба, змија, рода, риба), а другој групи цртеже биљака (локвањ, трска, рогоз). Обоје животиње и биљке. На хамеру обојимо пастелом бару, у средини плаво, а око баре зелено. Дјеца лијепе животиње и биљке на бару. На исти начин можемо направити и остала станишта.

10

Рад са Уџбеником

1. Ученици посматрају фотографије шуме, мора, баре и ливаде. По чему их препознају? Која од ових станишта постоје у њиховом окружењу? Описују њихов изглед, наводе биљке и животиње које су видјели у њима.
2. Из прилога 10 изрежу и залијепе слике животиња и биљака испод фотографије мјеста на којем живе.

Помагала

лупа, посуде за животиње и биљке, мреже за хватање животиња, радни лист (биљке и животиње), зелени креп-папир, хамер, пастел, картончићи с цртежима животиња и биљака

ШТА МОГУ ДА УРАДИМ

У овом поглављу разрађујемо теме: *Од чега су ствари, Правимо здјелу, Играмо се водом, Распоред часова*. Кључни циљеви, које ћемо реализовати кроз различите активности и садржаје у различитим игровно-наставним ситуацијама, јесу да ученици: уочавају особине тијела и разврставају их на основу одређених особина; уочавају особине материја (при чему полазе од особина чврстих материја); повезују особине материја и начине на које се обликују; упознају особине течности; усавршавају правилну употребу временских одредница (прије, послје, јуче, данас, до краја седмице...); уче да планирају своје обавезе у односу на њих.

Појам материје развијамо током цијеле године. Ближе упознавање почиње темом *Слажемо ствари*, гдје дјеца уче особине тијела – облик, величину, тежину; тада уче да пореде тијела по једној особини (критеријуму). Током процеса концептуализације – тј. развоја способности да различите ствари групишу према неким заједничким карактеристикама, затим да их раставе и прегрупишу по неким другим својствима – дјеца увиђају различите релације између појава и процеса. Доносе закључке који им омогућавају лакше сналажење у различитим околностима у стварности.

У овом поглављу и даље развијамо појам материје, упознајући дјецу са материјалима од којих су направљени предмети (ствари); почињемо са чврстим материјама, које имају стални облик. Описују и именују особине материјала – боју, мирис, какви су на додир: глатки, храпави, хладни, топли, меки, тврди. Неке особине одређују чулима (плава боја, храпаво, мирише), а неке (које не могу тако одредити) одређују одговарајућим активностима (савијају, гњече). Приликом обликовања предмета неке особине се могу промијенити (облик, величина). Неке особине остају непромијењене (боја, мирис).

Уочавају да обликовањем материје настају предмети. Различите материјале (папир, глина, пластелин...) обрађујемо на различите начине и уз помоћ одговарајућег алата. Папир режемо, савијамо, цијепамо; глинамол и пластелин гњечимо, ваљамо, додајемо, одузимамо. Кроз различите активности, дјеца не само да упознају особине материје, већ и усавршавају моторику, креирају, заједно раде, договарају се.

Брашно, шећер, пијесак и друге прашкасте материје не можемо обликовати, оне не задржавају облик. Њих чувамо у посудама, кесама, кутијама. Неке прашкасте материје мијењају се када им додамо воду, па их тада можемо обликовати.

Овдје започиње и упознавање с течним материјама. Упознавање течности почињемо с водом. Дјеца уочавају да се вода одлаже и чува у различитим посудама, да се креће кроз цијеви, олуке, да се у природи креће кроз корита (поток, ријека) или заузима облик удубљења у коме је (бара, језеро). Упознају особине течних материја – немају стални облик, већ имају облик посуде (простора) у којој се налазе. Течности сипамо, доливамо, преливамо, пијемо. Уочавају да се неке течности мијешају с водом, а неке не (поларност). Неке течности пливају на води, друге тону (густина). Неке материје се у води растварају, неке се не растварају.

Да би дјеца остварила што потпунији увид у особине различитих материја, потребно им је обезбиједити искуствено учење у учионици и напољу. За успјешан рад у учионици важно је да заједно уређујемо и прилагођавамо простор уносећи различите потребне материје, посуде и алатке за рад. Уређујемо центре интересовања (истраживачки, природни, конструктивни...), гдје они распоређују ствари по уговореним критеријумима, поспремају простор након експеримената.

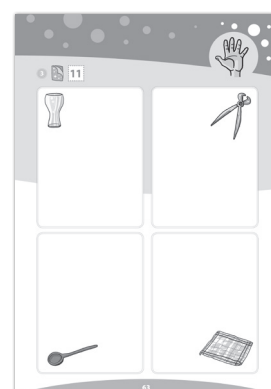
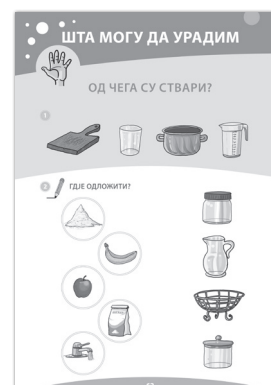
Све ове активности могу се организовати у учионици или напољу, како би дјеца самостално, у пару, у групама, испитивала, провјеравала, упоређивала, сазнавала и формирала неке кључне појмове о различитим материјама. Ти појмови ће касније, кроз даље учење, постати асимилаторске шеме за нове, сложеније појмове и концепте.

ОД ЧЕГА СУ СТВАРИ?

Циљеви	<ul style="list-style-type: none">• описује предмете или материје с неколико видљивих особина• одређује предмет или материју на основу једног показатеља• класификује и разврстава предмете на основу једног показатеља• поштује уређивање према договореном критеријуму
Кључне ријечи	боја, особине које одређујемо додиром (храпаво, глатко, тврдо, меко, топло, хладно...); дрво, стакло, метал, пластика, платно; зрно, прах, течност, сипати, одлагати

Приједлози активности

1. Одређују чулима карактеристике материја од којих су направљени предмети (боју, облик, мирис). Именују материјале од којих су направљени предмети. Уочавају саставне дјелове предмета.
2. Набрајају предмете у учионици и наводе од којих су материјала направљени.
3. Класификују предмете по особинама које одређују чулима. Праве збирке предмета исте боје, од истог материјала, истог облика.
4. Одређују карактеристике материјала (камен, пластелин, тијесто, жица, брашно) додиром. Описују их – хладно, тврдо, меко, храпаво, глатко.
5. Збирку каменчића класификују по облику, боји. С каменчићима покушавају да пишу и цртају. Описују каменчић којим могу да пишу.
6. Проспу мало воде на сто. Помоћу различитих материјала покушавају да покупе воду са стола (нпр. дрво, метал, сунђер, тканина, папир). Чиме могу да покупе воду?

Рад са Уџбеником

1. Разговарамо о предметима на слици. Од чега су направљени? Који су још предмети направљени од истих материјала? Којој просторији у кући припадају? Набрајају друге предмете у кухињи и материјале од којих су направљени.
2. На лијевој страни су различите материје, а на десној посуде у којима се могу чувати. Повезују материју с одговарајућом посудом. Објашњавају зашто су тако повезали.
3. Из прилога 11 лијепе предмете направљене од истог материјала као предмет на слици.

Помагала

збирке различитих материјала, брашно, пијесак, дрво, метал, тканина, сунђер, каменчићи

ПРАВИМО ЗДЈЕЛУ

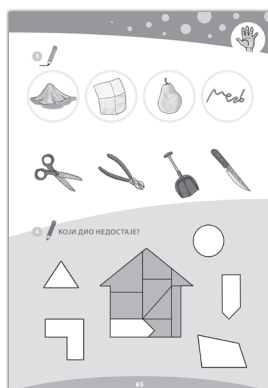

Циљеви

- зна да материју или предмет опише помоћу неколико видљивих особина
- препознаје оруђа и поступке за обраду материјала (тијесто, папир, глинамол, жица)
- уочава неопходност припреме за рад
- зна да након рада треба поспремити

Кључне ријечи

обликовати, гњечити, сјећи, резати, савијати, пресавијати, ваљати, додавати, глинамол, папир, жица, брашно, лијепак, маказе, клијешта, лопатица, нож, дио, цјелина, припремити, поспремити

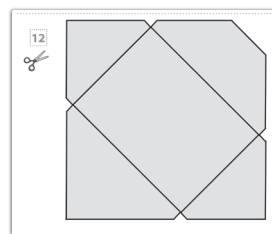
Приједлози активности

1. У учионици замијесимо тијесто. Именујемо састојке који су нам потребни (брашно, вода, уље) и описујемо поступак мијешења. „Брашно сипамо у здјелу, доливамо воду и мијесимо. Када је тијесто претворено у глатку масу, долијемо мало уља, да се тијесто не би лијепило за руке.“ Разговарамо о материјама које су нам потребне да бисмо добили тијесто. Ученици памте редосљед активности и покретима опонашају мијешење тијеста, водећи рачуна да правилно употрејебе глаголе – сипамо, доливамо, мијесимо.
2. Од тијеста обликују разне облике гњечењем, ваљањем, додавањем или одузимањем. Тијесто режу ножем. Осушене облике могу обојити темперама. Тијесто се може обојити и у току мијешања прехранбене боје.

3. Гњече пластелин и обликују га по жељи. Могу користити нож и резати пластелин. Објашњавају поступак обликовања. Шта су направили? Помијешају неколико боја пластелина. Могу ли их раздвојити на крају?
4. Обликују различите предмете од глинамола. За обликовање глинамола потребна им је и вода.
5. Цвијет од жице. Дебљу меку жицу клијештима искидамо на дјелове дужине 15 цм и 10 цм. Од дужег комада жице обликују стабљику, на горњи дио поставе жути сунђер – тучак. На тучак залијепе латице цвијета, направљене од тврђег папира. Од другог дијела жице обликујемо два листа, савијањем жице у „осмицу“. На доњи дио стабљике причврстимо „листовете“ тако што обавијемо „осмицу“ око стабљике. Дјеца набрајају шта су користила од материјала и алата, објашњавају поступак прављења цвијета.
6. Папир моделују пресавијањем, савијањем (оригами). Објаснимо да је оригами вјештина прављења различитих облика пресавијањем папира. Од папира праве чашу, капу, бродиф. Папир могу резати, тако се мијења облик и величина. За резање користимо маказе, за лијепљење љепило. Док обликују папир и користе алате, изговарају глаголе: пресавијам, савијам, режем, лијепим.
7. Од меке жице обликују срце, звијезду, пужа...
8. Од чега би могли направити гнијездо за птице? Набрајају материјал из природе и гдје се може наћи. Праве гнијездо за птице од сламе, гранчица...
9. Један ученик изреже слику из часописа и залијепи је на картон, затим картон изреже на неколико дјелова. Други ученик треба да састави дјелове тако да добије цјелину.
10. У групи слажу слагалице (пузле). То може бити илустрација неке бајке – у том случају препознају о којој је бајци ријеч.

12

Рад с Уџбеником

1. Посматрају и коментаришу упутство за обликовње посуде. Именујемо материјал који обрађују – глинамол. Уочавају шта им је потребно – површина за рад, глинамол, вода. Опићавају глинамол, уочавају боју. Описују какав је на додир. Гњече и обликују глинамол, влажећи руке. Уочавају да је глинамол након гњечења мекан. Обликују здјелу и стављају је да се суши. Каква је здјела након сушења? Може ли се даље моделовати? Која се особина материјала промијенила? Када је здјела осушена, украшавају је темперама.
2. Из прилога режу коверту према упутству. Коментаришу поступке – режем, савијам, лијепим. Именују материјал и алат који су користили.
3. Алате и помагала повезују са одговарајућом материјом. Које материјале и алате су повезали. Зашто тако?
4. На слици је облик куће на којој није обојен један дио. Од понуђених облика обоје онај дио који одговара необојеном простору на кући. Разговарамо о томе шта би се десило када бисмо умјесто дијела који недостаје ставили дио кружног облика. Да ли би се кућа љуљала? Да ли би криво стајала?

8. Припремимо радне листиће с различитим цртежима – јабука, тегла с медом, тетрапак сока, јогурт, хљеб... На пано каче оно што пијемо.
9. Заливају биљке у учионици. Опипавају земљу након заливања и послуже неколико дана. Шта се догодило с водом? Закључују да биљке упијају воду.

Рад са Уџбеником

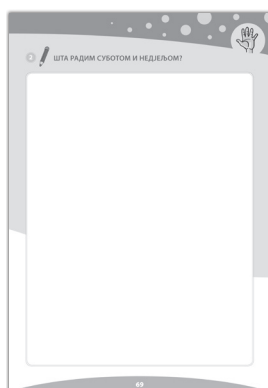
1. Коментаришу шта је приказано на слици. Гдје све има воде? Шта ради Марко? Шта ради Ана? Претпостављају зашто Ана бјежи (хладна вода). Претпостављају гдје је вода топлија.
2. Именују течности са слике. Објаснимо да се сирће најчешће користи као додаток јелу, али се не пије. Наводе још неке течности које се не пију.
3. Посматрају и именују предмете са слике. Од чега су направљени? Заокружују оне у којима не можемо чувати течност. Објасне зашто – шта би се десило да у њих сипају воду.
4. Направе експеримент према упутству. Разликују изразе сипам, досипам, мијешам. У чашу с водом доспу сок и промијешају кашичицом. Уоче да се сок помијешао с водом и да је вода промијенила боју. Упоредују боју сока и сирупа. По чему могу знати да ли је сок више или мање сладак? Сипају у чашу воду, доспу уље и промијешају. Цртају шта се догодило (уље и вода се не мијешају). У чашу с водом доспу детерџент за суђе и промијешају. Цртају шта се догодило (детерџент се помијешао са водом). Да ли је вода промијенила боју?
5. Уочавају који предмети тону и заокружују их.

Помагала

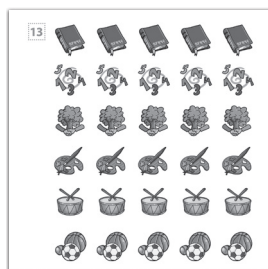
вода, воћни сируп, уље, детерџент за суђе, шећер, брашно, различите посуде, флаша, лијевак, провидне пластичне чаше, пластичне кашике, радни листићи

РАСПОРЕД ЧАСОВА

13

Циљеви

- поштује уређивање по договореном критеријуму
- усваја временске изразе – седмица, дани у седмици
- класификује и разврстава на основу једног показатеља
- схвата важност споразумијевања и постизања договора

Кључне ријечи

планирање – шта ћемо радити; прије, после, претходни, јуче, данас, сјутра, седмица, дани у седмици, викенд

Приједлози активности

1. Разговарамо о активностима које смо обављали претходног дана – јуче. Присјећају се редосљеда својих активности. Договарамо се о активностима које ћемо имати у току дана, шта ћемо данас радити. Ученици предлажу редосљед активности. Шта је боље радити прво? Које активности је боље радити касније? Картончиће са симболима активности причврстимо или нацртамо на табли по договореном редосљеду. Усвајају појмове *јуче* и *данас*.
2. Планирају активности за следећи дан у школи. Усвајају појам *сјутра*.
3. Налијепимо на таблу знак за различите активност које су имали тога дана. Ученик причврсти свој листић испод сваке активности коју је обављао (тако ће настати стубићи активности). Упоредјују висине стубића. Разговарају о томе коју је активност обављало највише ученика, коју најмање, шта није радио нико.
4. Играју се лево коцкама, слагалицама, доминама... Договарају се ко ће коју игру играти и којим ће редосљедом играти.
5. Пјевају пјесму „Седмица“, уче називе дана у седмици.

Рад са Уџбеником

1. Разговарају о пиктограмима за наставне предмете. Које активности представљају приказани знакови? Шта они највише воле? Зашто? Договарамо се о активностима за једну радну седмицу. Лијепе симболе из прилога 13 и праве распоред часова.
2. Разговарамо о данима викенда – субота и недјеља. Шта највише воле да раде викендом? Шта би предложили родитељима да раде? Да ли увијек постижу договор са родитељима? Цртају шта најчешће раде суботом и недјељом.

Помагала

картони са активностима, лево коцке, слагалице, домине

ОКОЛИНА И ЈА

Очување животне средине једна је од кључних претпоставки дјеловања и понашања у природном и друштвеном окружењу. У циљу што ефикаснијег утицаја на формирање позитивног и еколошки освијешћеног става према очувању животне средине, у том смислу потребно је, на дјецу утицати што раније, од предшколског и раношколског узраста.

У овом поглављу разрађујемо три сродне теме: *Моја околина*, *Бринем о околини*, *Околина се мијења*. Основни циљеви су нам да ученици: упознају основне географске и друштвене појмове (равно, неравно земљиште, брдо, ријека, ливада); унапређују вјештине оријентисања у окружењу; сазнају на који начин човјек утиче на природну и друштвену средину и како сами могу допринијети очувању и уређивању средине у којој живе. На тај начин дјеца стичу навике којима граде позитиван и конструктиван однос према животној средини.

Од почетка школске године ученици упознају непосредно школско окружење. То је, у првом реду, учионички простор, затим шири унутрашњи простор школе, у којима проводе дио свог дана, а затим све више упознају непосредно окружење школе. На који начин се дјеца уче очувању средине? Учествују у одржавању чистоће дворишта (то не значи да треба да га чисте, већ да смеће правилно одлажу), учествују у озелењавању учионице, дворишта, животиње које посматрају у учионици касније врате у природу... Подстичемо их да описују, изражавају осјећања и сазнања о природи и вредносно се опредјељују у односу на њу, те на тај начин утичемо на развој њихове дјечије свијести у еколошком смислу. Прихватају и осјећају природу као властити животни простор о коме брину одговорно и активно.

У непосредном окружењу могу уочити различите утицаје човјека на природу. Ти утицаји могу бити позитивни или негативни. Са дјецом разговарамо о природном и друштвеном окружењу, подстичемо их да опажају и уочавају шта је све човјек направио и уредио (паркови, зграде, путеви...), али и какве могу бити посљедице наше непажње према природи.

МОЈА ОКОЛИНА

Циљеви

- упознаје околину школе
- разликује географске и друштвене објекте из непосредне околине школе (улица, парк, зграда, кућа, пијаца, продавница)

Кључне ријечи

околина школе, кућа, зграда, продавница, радионица, мост, раскрсница, парк, поток, ријека, бара, језеро, брдо, планина, шума, ливада, њива, воћњак

Приједлози активности

1. Обилазимо околину школе. Именују објекте које је направио човјек. Фотографишемо објекте из околине школе које је направио човјек (друштвене објекте). Посматрају и именују објекте и њихову намјену. Описују изглед кућа, величину, број спратова. Упоредјују куће и зграде, уочавају сличности и разлике. Уочавају највишу зграду. Које се продавнице налазе у околини школе? Шта у њима можемо купити?
2. Обилазак околине. С оближњег узвишења описују шта виде. Именују објекте – куће, зграде, ријеку, мост, ливаду, воћњак, њиву... Фотографишемо околину.
3. Посматрамо воде у ближој околини. Ако је могуће обилазимо двије различите воде – ријеку и језеро или бару, ријеку и море. Пореди их.
4. На разгледницама и фотографијама мјеста проналазимо различите природне и друштвене објекте.
5. Подијелимо картончиће са сликама природних и друштвених објеката (брдо, ријека, бара, језеро, шума, кућа, зграда, мост, раскрсница, пекара, цвјећара, пијаца, апотека...). На пано, у чијем је центру школа, лијепе картоне са сликама објеката који се налазе у њиховој околини.
6. Од фотографија направљених током обиласка околине правимо одјељенски пано.
7. Цртају објекте поред којих пролазе на свом путу од куће до школе. Објашњавају шта су нацртали. Који је објекат најближи њиховој кући, а који школи?

Рад са Уџбеником

1. Посматрају слику и описују шта виде на њој. Именују шта је направио човјек, а шта је створила природа. Гдје би додали мост, антену, тунел. Можемо им давати упутства, нпр. „Антену постави на највише брдо, мост на ријеку...” Слике из прилога 14 лијепе на одговарајућа мјеста.
2. Означавају објекат који виде на слици из претходног задатка.
3. Означавају шта од приказаног има у њиховој околини. Доцртавају шта се још налази у околини школе, а није приказано цртежом.

Помагала

фотографије, разгледнице, картони с природним и друштвеним објектима

БРИНЕМ О ОКОЛИНИ

Циљеви	<ul style="list-style-type: none"> • разумије да може допринијети очувању природне околине, као и уређењу простора у којем живи • схвата важност споразумијевања и постизања договора
Кључне ријечи	околина, брига о околини, очување околине, заштита, уређење

Приједлози активност

1. У учионици гаје биљке – пазе да оне буду на освијетљеном мјесту, заливају их, додају им ђубриво... Природно ђубриво можемо сами направити од остатака разних биљака – сакупимо суво лишће и зелени баштенски отпад (траву, коров...). Све одложимо у здјелу, помијешамо с мало земље и овлажимо водом. Једном седмично прскају ову мјешавину водом и преврну је, како би у њу продро ваздух.
2. У школском дворишту закопају огризак јабуке и пластичну кесу. Након 15-20 дана провјеримо шта се догодило с њима. Шта су уочили? Разговарају шта се догодило с лишћем, травкама. Шта ће се догодити с огриском јабуке који бацимо на земљу. Износе претпоставке о томе шта ће се догодити са баченом пластичном флашом, кесицом од бомбона итд.
3. Обиђемо оближњи парк. Посматрају понашање дјеце и одраслих. Уочавају примјере правилног и неправилног односа према околини.
4. Изведемо дјецу у школско двориште. Посматрају и коментаришу понашање ученика. Шта им се допада, а шта не? Уочавају гдје се одлаже отпад. Описују изглед корпи за смеће. Колико их има? Гдје су постављене? Шта би они промијенили у школском дворишту?
5. Цртају и моделују од пластелина „веселе“ корпе за отпатке.
6. Разговарају о понашању својих вршњака који се неправилно односе према природи. Шта им се није допало? Шта би их посавјетовали?

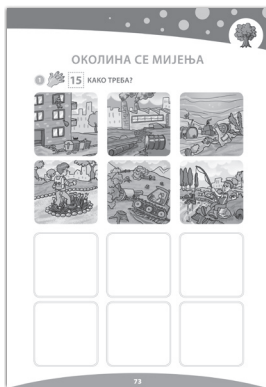
Рад са Уџбеником

1. Уоче примјере исправног и погрешног понашања и нацртају одговарајући симбол. Препознају ли своје понашање на некој од слика? Коментаришу понашање дјеце на сликама, говоре како треба да се понашају да би допринијели очувању своје околине.

Помагала	пластична посуда, трава, лишће, пластелин, огризак јабуке
-----------------	---

ОКОЛИНА СЕ МИЈЕЊА

Циљеви	<ul style="list-style-type: none"> • зна да се околина мијења • уочава да човјек мијења природу
Кључне ријечи	очување, заштита, загађивање, рушење, пошумљавање, уређивање

Приједлози активности

1. Са садржајем којим се бави ова наставна тема ученике треба упознавати у непосредном окружењу и током цијеле године у различитим ситуацијама. Полазна основа је непосредно окружење. Разговарамо о томе шта смо видјели у околини или на путу од куће до школе; о томе шта је створила природа, а шта је направио човјек (друштвени објекти). Посматрају градилиште у својој околини (градња пута, моста, зграде...), уочавају како човјек мијења природу.
2. Фотографишемо примјере правилног и неправилног односа према околини и израђујемо одјељенски пано.
3. Гледају филм и разговарају о неправилном понашању у свом окружењу; о утицајима на живи свијет, као и о значају тог свијета на човјека, о томе како они могу допринијети његовом очувању. У окружењу се налазе воде, брда, шуме, паркови, фабрике... У различитим стаништима живе различите животиње. Нашом непажњом њихов живот може бити угрожен. Потребно је препознати одређену ситуацију, а затим дати приједлог за побољшање.
4. Читамо приче о угроженим биљкама и животињама.

Рад са Уџбеником

1. Лото табла. Разговарају о сликама. Разговарају о поступку жене са слике. Шта би било када би више људи радило исто? Предвиђају посљедице. Коментаришу фабрику, простор око ње, небо... Треба да уоче дим који се диже из димњака, двориште без зеленила.... Морско дно – разговарају о изгледу дна и уочавају шта не би смјело бити ту. Коментаришу понашање дјечака који гази цвијеће. Булдожер гура оборена стабла. Претпостављају зашто су стабла посјечена, о изгледу предјела након сјече шуме, о животињама које су ту живјеле. Шта је уловио дјечак? Коментаришу израз његовог лица. Разговарају о томе како је ципела доспјела у ријеку. У празна поља лото табле лијепе слике из прилога 15, на којима су примјери бољег односа према природи, ређајући их на мјеста која одговарају горњој табли.

Помагала	филм са примјерима загађивања околине, приче о угроженим биљкама и животињама, фотографије о односу према природи
-----------------	---

СТИЖЕ ЛЈЕТО

У оквиру овог поглавља ученици и даље прате и сагледавају промјене у природном и друштвеном окружењу које се дешавају под утицајем времена. Топлији дани су вријеме за одлазак у школу у природи, завршне активности у школи и припреме за одмор. Кључни циљеви поглавља су да ученици: уочавају промјене у природи и повезују с дешавањима у природи у претходним годишњим добима; уочавају ефекте временских промјена на активност људи и понашање животиња и биљака; упознају се с различитим начинима преношења информација, упознају начин слања порука. Циљеве реализујемо у оквиру двије теме: *Школа у природи* и *Стиже распуст*.

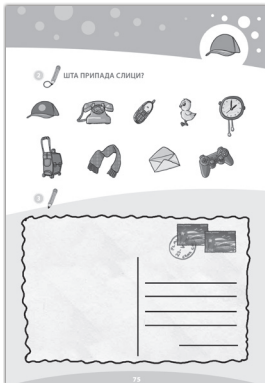
Вријеме се промијенило – дани су дужи и топлије је, више је прилика за боравак напољу, шетње и посматрање, уочавање, упоређивање промјена у природи у односу на претходна годишња доба. Разговарамо с дјецом о промјенама које запажамо у дворишту, парку, околини... Ученици могу да упоређују податке које су током године прикупљали и сликовно биљежили, уочавају неке законитости. Разговарамо о томе како временске прилике утичу на наше понашање и активности. Приближава се љетњи распуст. Разговарамо о предстојећем одмору. Гдје ћемо ићи? Шта планирамо?

Говоримо о начинима слања порука (информација). Разговарамо о томе како можемо комуницирати – телефонирамо, шаљемо поруке, пишемо разгледнице и писма. Тако размјењујемо информације, обавјештавамо једни друге о различитим свакодневним дешавањима, разговарамо. Нека обавјештења на плакатима садрже више информација на одређену тему. Ово је прилика за увјежбавање бонтона телефонског разговора. Истовремено, увиђају на који начин могу, путем сликовних ознака, преносити одређене информације и како то можемо користити у различитим приликама, нпр. направимо заједнички плакат којим позивамо ученике на приредбу, озелењавање дворишта итд. и затим га поставимо на одговарајуће мјесто у школи.

У току рада и игре, дјеца користе различите сликовне ознаке за различите активности у настави (договарају се о значењу и тумачењу појединих знакова). Те ознаке представљају заједничке показатеље или информације о начину или мјесту гдје могу обављати различите активности и олакшавају укупно сналажење ученика у простору учионице, школе, дворишта.

У ХОТЕЛУ

Циљеви	<ul style="list-style-type: none">• разликује више начина слања порука• развија способност за споразумијевање
Кључне ријечи	вијест, порука, обавјештење, податак, информација, телефонирање

Приједлози активности

1. Обилазимо околину. Уочавају и коментаришу рекламне натписе на продавницама, билборде, сирене аутомобила, свјетла на семафорима, саобраћајне знаке, сирену хитне помоћи, пиштаљку саобраћајца, натписе на вратима продавница. Шта они говоре? Уочавају различите начине обавјештавања – сликовне, звучне, писане.
2. Имитирамо телефонски разговор. Уче да позивају и правилно одговоре на телефонски позив. Уче бонтон телефонског разговора. Разликују разговор с непознатом особом, са старијима, са вршњацима. Уче се да позову телефонски број за опште информације (1181).
3. Телефоном траже информацију о представи која се игра у дјечијем позоришту. Уколико у њиховом мјесту не постоји дјечије позориште, опонашају разговор. Предлажу шта би телефоном питали у дјечјем позоришту о представама за дјецу: Које се представе играју? Којим данима? У које вријеме?
4. Разговарамо о циркусу у граду. Закачимо рекламни плакат циркуса. Описују шта виде на плакату. Шта су сазнали из плаката? Да ли су још негдје чули да гостује циркус у граду? Гдје? Како су добили ту информација (разглас, радио, ТВ)?
5. Изгубили су пса. Кога све треба да обавијесте да би га пронашли? Како ће обавијестити пријатеље (телефоном, у непосредном разговору)? Како би обавијестили непознате особе? Направимо плакат којим ћемо обавијестити грађане да је пас изгубљен. Шта је потребно написати на плакату (ко је изгубљен, како га могу препознати, како се зове, број телефона на који се јавити)?
6. Читамо дневне новине. Гледају страну са временском прогнозом. Тумаче симболе за вријеме. Шта каже прогноза?
7. Науче како да поступају у случају опасности и незгода. Сами не могу отклонити опасност (пожар, поплаву, саобраћајну несрећу), али могу обавијестити старије – родитеље, сусједи, рођаке, пријатеље. Ако њих нема, позову бројеве за случај опасности 122, 123, 124. Уче да се представе, опишу мјесто опасности или несреће и врсту догађаја.

Рад са Уџбеником

1. Посматрају и коментаришу слику. Гдје се налазе? Шта носе са собом? Коментаришу шта раде. Које Ива пише писмо? Гдје Марко убацује честитку? По чему ћемо препознати поштанско сандуче? Које је боје?

Ко телефонира са рецепције? Ко разговара мобилним телефоном? Претпостављају кога они зову.

2. Заокружују предмете који се налазе на претходној слици.
3. Кома би се они јавили из школе у природи. Шта је потребно написати на разгледници да би је неко добио (име и презиме примаоца, адреса, мјесто). Шта би написали? Помажемо им да напишу/нацртају поруку на разгледници.

Помагала плакати, телефон, дневне новине, хамер, бојице

ЉЕТЊИ РАСПУСТ

Циљеви • уочава активности живих бића љети
• схвата важност споразумијевања и постизања договора

Кључне ријечи љето, распуст, одмор, љетовање, сазријевање воћа, сунчање, заштита од сунца

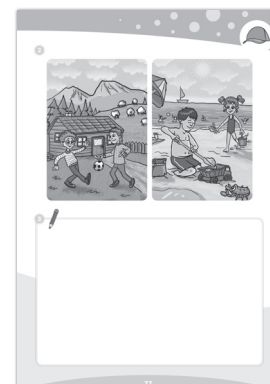
Приједлози активности

1. Обилазе ливаду, парк или врт, посматрају биљке, дрвеће и грмове и уочавају промјене изгледа у односу на прољеће.
2. Скупљају разгледнице с мотивима планине и мора. Читамо приче о планинама и мору.
3. Разгледају рекламне флајере туристичких агенција. Гдје би вољели да отпутују? Уколико су посјетили неко од тих мјеста, коментаришу шта им се тамо допало, а шта не.
4. Уочавају промјене времена. Израђујемо календар временских прилика за једну седмицу.
5. Сакупљамо каменчиће различитих боја и облика, љуштурице пужева, шкољки. Лијепимо их на картон и правимо мозаик.

Рад са Уџбеником

1. Лијепе љетњу одјећу из прилога 7 и обуку Ану.
2. Разговарају о одмору и важности одмора. Када имају одмор (у школи између часова, кући након учења, у игри...)? Посматрају и описују слике планине и мора. Гдје ће провести одмор? Које активности могу обављати на планини, а које на мору? Разговарамо о неопходности заштите од сунца. Шта ће радити код куће?
3. Цртају гдје би они вољели да проведу љетњи распуст.

Помагала разгледнице, приче, флајери, каменчићи, љуштурице пужева, шкољки,

Цртају шта им се највише/најмање допало у Уџбенику
и шта им је било лако/тешко да ураде, разумију, науче...

ПРИЈЕДЛОГ ГОДИШЊЕГ ПРОГРАМА

СЕДМИЦА	ПОГЛАВЉЕ У УЏБЕНИКУ	ТЕМА И СТРАНА У УЏБЕНИКУ	БРОЈ ЧАСОВА	ОПЕРАТИВНИ ЦИЉЕВИ
1.	Ја и други	То сам ја стр. 7	1	<ul style="list-style-type: none"> • умије да се представи
1. 2.	Ја и други	Нешто о мени стр. 8	3	<ul style="list-style-type: none"> • умије да се представи и каже основне податке о себи • развија способност за споразумијевање
2.	Ја и други	Ја, ти, ми стр. 9	2	<ul style="list-style-type: none"> • уочава сличности међу људима • уочава да су људи различити • уочава карактеристике својих наставника и васпитача
3.	Ја и други	Дружимо се стр. 10-11	2	<ul style="list-style-type: none"> • разликују различите емоције код себе и других • уочава да треба уважавати интерес и потребе других • доживљава себе као дио заједнице • разликује лажни и истинити исказ
3. 4.	Моја школа	У учионици стр. 12-13	2	<ul style="list-style-type: none"> • препознаје имена и презимена својих наставника и васпитача • упознаје своја права и обавезе у школи • упознаје основна школска правила • доживљава себе као дио разреда • разумије да може допринијети уређењу простора у коме борави • упознаје разврставање по договореном критеријуму
4. 5.	Моја школа	У школи стр. 14-15	3	<ul style="list-style-type: none"> • зна име школе коју похађа • упознаје основне просторије у школи и њихову намјену • зна да треба да чува школску имовину • уочава да су неки дани у години важни јер су им људи дали посебан значај (полазак у школу, дан школе) • доживљава себе као дио заједнице • оријентише се у непосредној околини
5.	Моја школа	Живи кутак стр. 16-17	2	<ul style="list-style-type: none"> • разликује живо и неживо • уређује по договореном критеријуму

6.	Моја школа	Како треба стр. 18	2	<ul style="list-style-type: none"> • доживљава себе као дио заједнице • познаје основна школска правила • развија способност за споразумијевање • уочава да треба уважавати интерес и потребе других • уочава важност и значај датог обећања • зна да треба да чува школску имовину
6.	Моја школа	У дворишту стр. 19	1	<ul style="list-style-type: none"> • упознаје школско двориште • зна да треба да чува школску имовину • разумије да може допринијети уређењу простора у којем борави
7.	Моја школа	Слажемо ствари стр. 20-21	2	<ul style="list-style-type: none"> • упознаје се са разврставањем по договореном критеријуму • класификује и разврстава на основу једног показатеља
7. 8.	Јесен	Облаци и вјетар стр. 22	2	<ul style="list-style-type: none"> • уочава промјене у природи у јесен • уочава промјене на биљкама и животињама у јесен • упознаје карактеристике живих бића
8.	Јесен	Зимница стр. 23	2	<ul style="list-style-type: none"> • уочава и прати промјене на биљкама и животињама у јесен • уочава човјекове дјелатности везане за јесен • упознаје карактеристике живих бића
9.	Јесен	Жир и орах стр. 24	1	<ul style="list-style-type: none"> • уочава и прати промјене на биљкама и животињама у јесен • упознаје карактеристике живих бића • уочава да је живим бићима потребна храна
9.	Јесен	Правимо збирке стр. 25	1	<ul style="list-style-type: none"> • уређује, одлаже по договореном критеријуму • одређује тијело према видљивим особинама
9. 10.	У саобраћају	Погледај лијево, па десно стр. 26-27	2	<ul style="list-style-type: none"> • усваја знања о правилном и сигурном кретању (групном, уз одраслу особу, по тротоару и ван њега) • уочава саобраћајнице у околини школе • уочава саобраћајне знаке у околини школе

10.	У саобраћају	Раскрсница стр. 28-29	2	<ul style="list-style-type: none"> • уочава саобраћајнице у околини школе • уочава саобраћајне знаке у околини школе • усваја знања о правилном и сигурном кретању
11.	У саобраћају	Сигурно у саобраћају стр. 30	2	<ul style="list-style-type: none"> • усваја знања о правилном и сигурном кретању (групном, уз одраслу особу, по тротоару и ван њега). • усваја знања о безбједном кретању улицом која нема тротоар
11. 12.	У саобраћају	У аутобусу стр. 31	2	<ul style="list-style-type: none"> • усваја знања о правилном понашању у превозним средствима
12.	Моја породица	Различите породице стр. 32-33	2	<ul style="list-style-type: none"> • зна ко чини њихову породицу • уочава да породице могу бити различите
13.	Моја породица	Код куће стр. 34-35	2	<ul style="list-style-type: none"> • разликује кућу од стана • упознаје појединости везане за изглед своје куће/стана (именује просторије у кући/стану, препознаје њихову намјену) • зна важне телефонске бројеве (полиција, ватрогасна служба, хитна помоћ)
13.	Моја породица	Како помажем стр. 36	1	<ul style="list-style-type: none"> • упознаје своје обавезе у породици • уочава да треба уважавати интерес и потребе других • уочава значај одржавања хигијене
14.	Моја породица	Правила и договори стр. 37	1	<ul style="list-style-type: none"> • упознаје правила понашања у породици • уочава значај одржавања хигијене • развија способност споразумијевања
14.	Моја породица	Мој љубимац стр. 38-39	2	<ul style="list-style-type: none"> • упознаје карактеристике кућних љубимаца • повезује жива бића и окружења у којима живе • уочава да је за раст и развој животиња потребна храна • уочава значај одржавања хигијене
15.	Моја породица	Рођендан стр. 40-41	2	<ul style="list-style-type: none"> • уочава да су неки дани посебно важни, јер су им људи дали посебан значај • уочава да треба уважавати интересе и потребе других

15. 16.	Моја породица	Славимо стр. 42-43	2	<ul style="list-style-type: none"> • уочава да су неки дани посебно важни, јер су им људи дали посебан значај • умије да наведе неке празнике који се славе у породици • препознаје како се славе неки празници • уочава да треба уважавати интерес и потребе других
16.	Стиже зима	Хладно је стр. 44	2	<ul style="list-style-type: none"> • прати и уочава промјене на биљкама и животињама зими • упознаје карактеристике дивљих животиња • поштује уређивање по договореном критеријуму
17.	Стиже зима	На зимовању стр. 45	1	<ul style="list-style-type: none"> • уочава утицај времена на активности човјека • уочава човјекове дјелатности везане за зиму
17.	Стиже зима	На селу стр. 46	2	<ul style="list-style-type: none"> • упознаје карактеристике домаћих животиња • уочава да је живим бићима потребна храна • уочава човјекове активности везане за зиму
18.	Стиже зима	Трагови у снијегу стр. 47	1	<ul style="list-style-type: none"> • поштује уређивање по договореном критеријуму • уочава временске прилике зими
18.	Живим здравио	Моје тијело стр. 48	2	<ul style="list-style-type: none"> • упознаје себе као живо биће • уочава властито кретање • сазнаје да физичке вјежбе помажу очувању здравља
19.	Живим здравио	Растемо, стр. 49-50	2	<ul style="list-style-type: none"> • разликује прошлост и садашњост у свом животу • усваја и употребљава временске изразе прије, сада, послије • класификује на основу једног показатеља
19. 20.	Живим здравио	Недјељни ручак стр. 51-52	2	<ul style="list-style-type: none"> • сазнаје да здрава храна помаже очувању здравља • упознаје правила понашања у породици

20.	Живим здраво	Бринем о здрављу стр. 53	2	<ul style="list-style-type: none"> • уочава важност одржавања редовне хигијене тијела • сазнаје да физичке вјежбе и одмор помажу очувању здравља
21.	Живим здраво	Покрени се стр. 54-55	3	<ul style="list-style-type: none"> • уочава властито кретање • зна да опише и именује покрете • уочава кретање животиња • уочава да на нека кретања може да утиче
22.	Прољеће је ту	Дрво се мијења стр. 56	3	<ul style="list-style-type: none"> • уочава промјене на биљкама и животињама у прољеће • упознаје временске промјене у прољеће (појаве и падавине) • уочавају неопходност припреме за рад
23.	Прољеће је ту	Ко је чији? стр. 57	2	<ul style="list-style-type: none"> • упознаје карактеристике живих бића (упознаје чињеницу да се жива бића размножавају) • уочава да је за раст и развој живих бића потребна храна • поштује уређивање по договореном критеријуму
23. 24.	Прољеће је ту	Сијем, садим стр. 58-59	2	<ul style="list-style-type: none"> • уочава да су биљкама за живот потребни земља, ваздух, вода, топлота • уочава да је храна потребна за раст и развој живих бића • схватају да је за рад неопходна припрема • поштује уређивање по договореном критеријуму
24.	Прољеће је ту	Гдје живе? стр. 60-61	2	<ul style="list-style-type: none"> • упознаје карактеристике живих бића • повезује бића и окружење у којем живе • уочава да је храна потребна за раст и развој живих бића • поштује уређивање по договореном критеријуму
25.	Шта могу да урадим	Од чега су ствари? стр. 62-63	2	<ul style="list-style-type: none"> • описује предмете или материје са неколико видљивих особина • одређује предмет или материју на основу једног показатеља • класификује и разврстава предмете на основу једног показатеља • поштује уређивање према договореном критеријуму

25. 26.	Шта могу да урадим	Правимо здјелу стр. 64-65	3	<ul style="list-style-type: none"> зна да материју или предмет опише помоћу неколико видљивих особина препознаје оруђа и поступке за обраду материјала (тијесто, папир, глинамол, жица) уочава неопходност припреме за рад зна да након рада треба поспремити
26. 27.	Шта могу да урадим	Играмо се водом стр. 66-67	2	<ul style="list-style-type: none"> упознаје основне и чулима уочљиве особине течности препознаје неке течности сазнаје да неке течности нијесу за људску употребу уочава неопходност припреме за рад
27.	Шта могу да урадим	Распоред часова, стр. 68-69	2	<ul style="list-style-type: none"> поштује уређивање по договореном критеријуму усваја временске изразе – седмица, дани у седмици класификује и разврстава на основу једног показатеља схвата важност споразумијевања и постизања договора
28.	Околина и ја	Моја околина стр. 70-71	2	<ul style="list-style-type: none"> упознаје околину школе разликује географске и друштвене објекте из непосредне околине школе (улица, парк, зграде, куће, продавнице)
28. 29.	Околина и ја	Бринем о околини стр. 72	2	<ul style="list-style-type: none"> разумију да они могу допринијети очувању природне околине, као и уређењу простора у којем живе схвата важност споразумијевања и постизања договора
29.	Околина и ја	Околина се мијења стр. 73	2	<ul style="list-style-type: none"> зна да се околина мијења уочава да човјек мијења природу
30.	Стиже љето	У хотелу стр. 74-75	2	<ul style="list-style-type: none"> разликује више начина слања порука развија способност за споразумијевање
30.	Стиже љето	Љетњи распуст стр. 76-77	1	<ul style="list-style-type: none"> уочава активности живих бића љети схвата важност споразумијевања и постизања договора

Литература

- Барт, Б.М.: *Разумјети што дјеца разумију*, Профил академија, 2004.
- Брајша-Жганец, А.: *Дијете и обитељ, емоционални и социјални развој*, Наклада Слап, Јастребарско, 2003.
- Група аутора: *Да земља остане зелена*, Друштво младих еколога Црне Горе, Подорица, 1998.
- Група аутора: *Велика енциклопедија малих активности*, Школска књига, Загреб, 2005.
- Ивић, И., Пешикан, А., Антић, С.: *Активно учење 2*, Министарство просвете и спорта Републике Србије, Министарство за просвјету и науку Црне Горе, Београд, 2001.
- Ивић, И., Пешикан, А., Антић, С.: *Водич за добар уџбеник*, Платонеум, Нови Сад, 2009.
- Кларин, М.: *Развој дјецe у социјалном контексту*, Свеучилиште у Задру, Наклада Слап, Јастребарско, 2006.
- *Методe учења/наставe у школи*, Наша школа, Завод за школство, Подгорица, 2009.
- Милић, С.: *Индивидуализовани приступ у васпитно-образовном процесу*, Педагошки центар Црне Горе, Подгорица, 2002.
- Пере-Клермон, А.Н.: *Социјална интеракција и интелектуални развој*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 2004.
- Пешикан, А.: *Настава и развој друштвених појмова код деце*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 2003.
- Пешић, Ј.: *Нови приступ структури уџбеника*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 1998.
- *Планирање и реализација наставe по новим образовним програмима*, Наша школа, Подгорица, 2007.
- *Развој критичког мишљења – водич за примјену Програма*, припремили Б. Масловарић и др., Завод за школство, Педагошки центар Црне Горе, Подгорица, 2009.
- Ротчилд, Џ., Денијелс, Е. Џ.: *Материјали и активности за рад у учионицама у којима дијете има централну улогу*, Педагошки центар Црне Горе, Подорица, 2002.
- Рос, В., Маршал, М., Х., Скот, А. М.: *Дјечја психологија – модерна знаност*, Наклада Слап, Јастребарско, 1998.
- *Свако дете може да учи – радови истраживачког центра ЦРЕСАС*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 1986.
- Томић, М., Томић, Т.: *Дечја права*, ЈРЈ, Земун, 2003.
- Виготски, Л. С.: *Мишљење и говор*, Нолит, Београд, 1983.
- Волш, К., Б.: *Креирање васпитно-образовног процеса у којем дијете има централну улогу*, Педагошки центар Црне Горе, Подорица, 2002.

CIP - Каталогизација у публикацији
Централна народна библиотека Црне Горе, Цетиње

371.3:3/5 (035)

Кипа, Весна

Истражујем своју околину : природа и друштво за
први разред основне школе : приручник за наставнике
/ Весна Кипа, Татјана Нововић, Снежана Драгићевић ;
[илустрације Озрен Миждало] . - Подгорица : Завод за
уџбенике и наставна средства, 2010 (Подгорица :
"Остојић") . - 92 стр. : илустр. ; 29 cm

Тираж 500 .

ISBN 978-86-303-1460-5

1. Нововић, Татјана [аутор] 2. Драгићевић, Снежана
[аутор]

а) Природа и друштво - Настава - Методика -
Приручници

COBISS.CG-ID 16140816